

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890.

Andra Kammaren.

N:o 24.

Torsdagen den 10 april

kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 27 och 29 nästlidne mars samt den 1 och 2 innevarande april förda protokoll.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 8, i anledning af väckt motion om införande af ett ständigt utskott i stället för de tillfälliga utskotten; och

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till kongl. maj:t rörande nedsättning i afgifterna för persontrafiken å statens jernvägar.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. U. Widström* under 8 dagar fr. o. m. den 10 dennes och herr *C. J. Petersson* i Eksebo under 9 dagar fr. o. m. den 11 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,48 e. m.

In fidem.

A. E. J. Johansson.

Fredagen den 11 April

kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att herr generalkonsul C. O. Berg, konvalescent efter en akut gastricism, bör under minst en vecka afhålla sig från deltagande i Riksdagens arbete, intygar Stockholm den 10 April 1890.

A. Werner,
legitim. läkare.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8; och

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23.

§ 3.

Till behandling företogs statsutskottets utlåtande, n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *åttonde* hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Punkten 5.

*Ang. anslag till
en e. o. professur
i slaviska språk;
vid Upsala uni-
versitet.*

I en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 8) hade herr A. Bergström föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 1,500 kronor årligen, för att af dessa jemte de 2,500 kronor, som nu utginge såsom arfvode för undervisning i slaviska språk, bilda lön för en extra ordinarie professor i detta ämne vid Upsala universitet, med rättighet för den blifvande innehafvaren af professuren att efter fem års tjenstgöring få sin lön förhöjd till 4,500 kronor.

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet, att herr Bergströms omförmälda förslag icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde nu:

Herr Nyström: Herr talman! Det kan väl tyckas vanskligt, att i fråga om en motion, som utan reservation blifvit af statsutskottet afstyrkt, försöka ett försvar; men jag vill dock våga ett sådant försök med något hopp om framgång af den anledning, att *sjelfva saken* är så ofantligt stark. Detta visar frågans tidigare historia, som jag icke behöfver uppehålla mig vid, då den finnes i handlingarne. Ja, jag går så långt, att jag säger att detta visar till och med statsutskottets framställning, som nästan tyckes gå på samma melodi som den kända visan »en vecka till betänketid, men inte blir det nej.» Ty å ena sidan stå alla dessa sakliga förhållanden, som visa att denna professur är nödvändig, och emot den stå å andra sidan endast formella betänkligheter, som torde kunna bortförklaras. Det är som om på ena sidan stode hela det stora czarriket — och dertill landshöfding Bergström — och på den andra endast den lilla formella betänkligheten, som väl då måste vika för en så väldig påtryckning. I sjelfva verket gäller här det mindre vanliga förhållandet att ett ifrågasatt universitetsanslag kan försvaras och förordas icke blott från vetenskaplig utan äfven från rent praktisk synpunkt.

Hvad nu de språkvetenskapliga skälen angår, så äro de så i ögonen fallande, att jag icke behöfver vidare uppehålla mig vid dem. Erkänner man att det finnes en språkvetenskap, så måste man erkänna att det för denna språkvetenskap är af allra största vigt att hafva kännedom om ett språk, som talas af öfver 100 millioner människor, hvaraf omkring 60 millioner ryssar. Detta är ett studium, som af vetenskapen ovilkorligen måste uppmärksammas, äfven om denna språkstam, dessa slaver, icke vore våra närmaste grannar, som nu är fallet. Man kan äfven påminna derom, att när hos oss studeras, utom andra språk, grekiska, latin och hebreiska, och då dessa språk till och med ingå i skolundervisningen, så är det väl icke för mycket begärtdt, att vid universitetet, som dock skall vara fullständigt på undervisningens område, denna viktiga språkfamilj skall vara vederbörligen representerad af en fullgod målsman.

Men förutom dessa rent filologiska skäl känner en hvar, att på ett annat vetenskapligt område vi hafva intressen att bevaka i Ryssland — och att bevaka på ett bättre och fullständigare sätt än som hittills kunnat ske. Jag menar härmed arkivforskningens kraf. Vår historia är på det närmaste förknippad med Rysslands och Polens, och för kännedomen om allt detta finnas i de ryska arkiven viktiga bidrag, som hittills till största delen varit för Sverige förseglade böcker. Nu har man funnit det viktigare år för år att försöka leta sig väg till dessa arkivskatter, men detta visar att studiet af de slaviska språken äfven från denna synpunkt är för oss synnerligen viktigt och att det är allra största skäl för, att

Ang. anslag till
en c. o. professur
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitetet.

(Forts.)

Ang. anslag till
en e. o. professur
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.

(Forts.)

detta studium må blifva tillgodosedt. Så kommer dertill att i Ryssland alltmera uppblomstrat en vetenskaplig verksamhet af högst beaktansvärd art, hvilken tagit sig till att i ganska stor utsträckning skrifva på ryska, detta naturligtvis under påverkan af den nationalkänsla, som så starkt gör sig gällande i Rysslands nyare utvecklingsskede. Det finnes, som nämnt, högst viktiga arbeten, som endast äro skrifna på ryska språket, och vilja vi därför följa med vetenskapens framsteg och qvarhålla oss på höjden af vår tids bildning, kunna vi icke undgå och få icke försumma att studera äfven ryska språket.

Ytterligare tillkommer ett skäl, och det är betydelsefullt nog, nemligen frågan om de ryska tidningarne, hvilka ju visat sig vara synnerligen viktiga och verksamma, särskildt när det gällt att skapa faror och förvecklingar. Denna tidnings- och tidskriftslitteratur måste i vårt eget intresse följas af oss med oaflåten uppmärksamhet, och hvad vi behöfva för detta är kännedom i ryska språket.

För öfrigt är det herrarne bekant, att vid sidan af denna vetenskapliga och journalistiska litteratur, finnes det en stor och vidlyftig rysk skönlitteratur, hvilken tilldragit sig och förtjenar den största uppmärksamhet.

Således förefinnes en hel uppsättning af skäl, som tala för att ryska språkets studium måste af oss fullföljas på ett helt annat sätt än hittills.

Dessa skäl skulle ju nu, då det gäller ett anslag för vetenskapligt ändamål vara tillräckliga, och de äro så äfven, om saken uteslutande ses från denna synpunkt. Men nu vill det sig så lyckligt, att vid sidan af dessa finnas praktiska skäl af den mest talande art. Det torde vara tillräckligt att påminna om att detta stora och väldiga rike är vår närmaste granne och att, hvad man än må säga, Ryssland är det enda land i hela världen, der vi hafva ett visst premium af vårt läge, hvilket gör att vi lättare än andra folk böra kunna skaffa oss affärsförbindelser derstädes. Annars äro vi ju i den allmänna världskonkurrensen tryckta till följd af vårt afskilda läge och vårt hårda klimat. Men i afseende på Ryssland, ett land, der afsättningen kunde blifva snart sagdt obegränsad, der hafva vi ett verkligt företräde framför andra folk genom vår närhet och våra lätta sjökommunikationer. Det är då skäl att begagna detta företräde. Men förbindelsen med Ryssland är nu, som hvar man vet, långt ifrån hvad den borde vara och ett af de förnämsta skälen härtill är att språket ligger till hinders, och detta på ett alldeles särskildt sätt. De ryska köpmännen och industriidkarne, sådana de framstått åtminstone i de fall då jag kommit i beröring med dem eller fått kännedom om dem, voro olika andra köpmän. De voro mycket rika och drefvo ofantliga affärer, men de höllo sig ytterst segt vid gamla sedvänjor. De ville icke lära sig annat språk än sitt eget, och skötte sin

handel på gammalt ryskt sätt. Följden af detta är att det blir nödvändigt att begagna mellanhänder, hvilket i sin mån bidrager till att afsättningen, och handelstörbindelsen stannar betydligt under hvad den annars skulle blifva, hvarjemte vinsten för de svenske säljarne på detta sätt väsentligt förminskas. Således finna vi, att äfven i detta afseende okunnigheten i ryska språket framträder hindrande, och sålunda tillkommer ännu ett skäl för att befordra studiet af detta språk. Nu torde man säga: »icke lär väl en professor i ryska gifva några lektioner i handelskorrespondens eller dylikt.» Men dels ser jag ingen omöjlighet för detta, dels är det väl i alla händelser antagligt, att hans verksamhet blifver en samlingspunkt för studiet af detta språk, och att han kommer att genom anordnande af kurser, genom utgifvande eller granskande af läroböcker eller på andra sätt befrämja äfven det praktiska ändamålet. Det kan således sägas att här är fråga om att befordra ett rent praktiskt syfte, nemligen afsättning af vår industris alster på Ryssland och utvidgande af vår handelsrörelse derstädes.

Härtill kommer ett annat praktiskt skäl, som en hvar af herrarne nog hört talas om, ehuru måhända icke tillräckligt, nemligen det politiska. Det är ju så, att denne mäktige, ja, öfvermåttige granne kan blifva för oss dels i hög grad gagnelig, dels i hög grad farlig och skadlig, och i båda fallen måste vi lära känna honom. Genom kännedom om hans språk få vi lätthet och möjlighet att få reda på hvad som tilldrager sig i detta land och hvilka förhållanden, som der råda. Ett uttryck af denna uppfattning finna vi i den allmänt kända omständigheten, att studiet af ryska språket anses nödvändigt inom våra militära kretsar, hvilket utgör ett ytterligare skäl för att skaffa en centralpunkt för dessa studier.

Sammanlägger man dessa vetenskapliga och praktiska skäl måste man inse, att denna sak är nödvändig, och detta har ju också af statsutskottet erkänts, men mot detta erkända behof har man uppställt den, för öfrigt rigtiga betänkligheten, att det icke är lämpligt att besluta ett ordinarie anslag på en enskild motion. Dervid får jag dock först anmärka, att här är icke fråga om ett nytt ordinarie anslag, ty det gamla som finnes är ordinarie redan det, och hvad som nu skulle vidtagas på grund af enskild motion är endast att lägga en summa penningar till ett förut befintligt ordinarie anslag för att af ett stipendium skapa en professur. Sjelfva summans belopp är naturligtvis icke något hinder, ty 1,500 kronor lära väl här vid lag icke spela någon roll. Men, säger man, icke desto mindre är denna formella betänklighet af den vikt, att det kunde vara skäl att uppskjuta saken ett år, tills man fått ett förslag från regeringen. Ja, detta kunde man säga, om det verkligen icke vore fara i ett sådant uppskof, men nu kommer jag till det sista skälet, det personliga. Förhållandet är nemligen att det för närvarande i Upsala finnes en man, så rent af ovanligt

Ang. anslag till en e. o. professur i slaviska språk vid Upsala universitet.

(Forts.)

Ang. anslag till
en e. o. professur
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.
(Forts.)

utrustad för detta värf, att man skulle handla mycket oförståndigt, om man icke i tid droge försorg om att taga fasta på hans tjänst. Det är icke nog med att hans framstående egenskaper såsom kännare af ryska språket och hans läraretalang dragit uppmärksamheten till honom, så att han fått lockande anbud att lemna Upsala och taga plats på andra håll, utan äfven från rysk sida hafva omdömen kommit honom till del, som visa, i hvilken hög grad han besitter de för befattningen nödiga egenskaperna och huru önskvärdt det vore för Upsala att kunna försäkra sig om en sådan mans förmåga. Men om man icke gör detta nu, utan skjuter upp afgörandet till framtiden, så kan det hända att under mellantiden den så att säga omistlige mannen låter sig lockas af dessa anbud och lemnar sin befattning i Upsala, och då förfaller denna sak, hvars nödvändighet är allmänt erkänd. Om sålunda den formella betänkligheten upplöser sig till något så ringa, som jag nu anfört, och om ett uppskof kan innebära den faran, att man mister den man, på hvilken hela saken för närvarande hänger, och som är i så ovanligt hög grad skapad för platsen, då tycker jag icke, att man bör låta sig afskräckas af den nämnda betänkligheten, utan jag hoppas, att kammaren ville låta denna fara och gifva sitt bifall till motionen.

Herr *Lindmark* förenade sig med herr Nyström.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg yttrade: Såsom lätt kan fattas af hvar och en, så är det endast den begränsning, som, hvarje gång den kongl. propositionen om anslag skall komma fram till Riksdagen, af finansministern sättes på större eller mindre anslagsfordringar, som gjort att jag icke kunnat tillstyrka Kongl. Maj:t att afgifva en framställning äfven i detta afseende, ehuru sådan begärts af fakulteten och tillstyrkts af universitetskanslern. Sedan icke obetydliga summor, flere för ändamål af ganska stor vikt, måst strykas på åttonde hufvudtiteln, summor sammanlagda på flere hundra tusen kronor, så måste man ändå stryka vidare för att nedkomma till den gräns, som blifvit satt. Jag har efter bästa förstånd sökt göra detta. Jag har funnit, att det mest tryckande behöfvat från universitetet denna gång varit anslag till ett par byggnader. Med afseende härpå och då framställningarna om anslag från universitetet merendels äro ganska många och ständigt återkomma, så nöjde jag mig med nämnda byggnadsanslag, för att tillse om icke dessa just derigenom skulle lättare beviljas. Också har jag till min glädje sett, att statsutskottet tillstyrkt anslagen så väl till astronomiska observatoriet i Upsala som till botaniska institutionen i Lund. Hvad beträffar den nu ifrågasatta professuren, så är det med synnerlig glädje jag kan säga, att den man, som skulle sköta densamma, visat sig fullt vuxen dertill, och för så vidt

jag kunnat döma af yttranden från sakkunniga personer är han för platsen ovanligt lämplig. Det skulle således vara en vinst för universitetet att få ega honom fortfarande som hittills. Och skulle i beviljandet af detta anslag ligga någon säkerhet för, att man icke miste honom, så vore det ett ytterligare skäl att önska framgång åt den enskilda motion, som nu föreligger. Jag vill dock nämna inför kammaren, att lika varma vitsord som lemnats af kanslern åt denne man, lika varma förord ha också lemnats åt ansökningar, som kommit från fakulteterna, och som uttryckt behofvet att snart få lärare i vissa *andra* ämnen. Så t. ex. har denna gång begärts af Upsala universitet en professur i juridik, en i obstetrik samt vidare en e. o. professur i geologi; af Lunds universitet åter en professur i svenska, en i geografi och statskunskap, en i geologi och en e. o. professur i mineralogi.

Det är sant, att det varit fråga om ett anslag för denne man en gång förut. Häre är ingenting ovanligt. Sammalunda har hänt med icke mindre än tre af de professorer, för hvilka kanslern hos Kongl. Maj:t nu begärt anslag. Sådant är så vanligt från universitetet, att det är en känd sak, att universitetet nästan aldrig släpper hvad som en gång begärts, förrän behofvet blifvit tillfredsstäldt. Derom är heller ingenting att säga. Men det fins också ett annat skäl, som härvid måste tala, och det är det ekonomiska. Man måste hvarje riksdag inskränka sig till de allra nödvändigaste anslagsfordringarne. Jag har också sökt att göra detta i mitt tillstyrkande inför Kongl. Maj:t. Jag tror, att jag härvid handlat efter bästa förstånd. Men detta skall likväl icke hindra mig att med synnerlig glädje se, att *kammaren* nu lemnar detta anslag, som helt visst eljest kommer att begäras nästa riksdag.

Jag har förmånen af personlig bekantskap med den man till förmån för hvilken nu motionerats, och det skulle vara mig synnerligen kärt, om han redan nu kunde åt universitetet med säkerhet förvärfvas.

Herr Redelius: Herr talman, mine herrar! Efter det sakra anförandet från stockholmsbänken och efter det yttrande, vi nyss hörde från statsrådsbänken, har jag icke många ord att tillägga. Jag hade från början tänkt att säga hufvudsakligen detta, att, då utskottet — såsom jag läst betänkandet — synes hafva varit böjdt för saken och endast af formella skäl afstyrkt anslaget, jag ville gifva utskottet det erkännande, att jag på det varmaste gillar och godkänner detta skäl, som utskottet anför, då det säger, att det icke anser lämpligt att på framställning af enskild motionär uppföra lön å stat för en befattning af förevarande slag. Jag tror nemligen, att denna grundsats är alldeles riktig. Men å andra sidan kan jag icke undgå att tycka, att skälen för sjelfva saken äro tungt vägande, hvarför jag instämmer med herr Nyström deri, att jag önskar framgång åt motionen; och då nu regeringens

Ang. anslag till
en e. o. professur
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.

(Forts.)

Ang. anslag till
en e. o. professor
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.

(Forts.)

representant nyss uttalat sig för önskligheten deraf, så synes det mig, att det hufvudsakliga skälet för afslag, nemligen det formella skälet, måste anses hafva förfallit, och det gör, att jag vågar mig på — hur dristigt det än må vara — att hemställa om afslag å utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr Rydin: Herr talman! mine herrar! Sedan herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrat sig i frågan och förklarat, att han gerna skulle se, att motionen vunne framgång, så tvekar jag icke att tillstyrka bifall till densamma. Jag vill visserligen förklara, att jag finner det ganska betänkligt att på enskild motionärs framställning uppföra ett ordinarie anslag i riksstaten. I detta fall är dock att märka, att sjelfva *platsen*, som med detta anslag skulle besättas, redan finnes, och att det nu blott gäller att kunna försäkra sig om *personen*. Detta återigen kan bero på vissa tidsomständigheter, hvilka kunna förändras så, att man sedermera icke kan få honom. Det är därför och på det att denna person, som skött sig så synnerligen väl, måtte så fort som möjligt kunna erhålla den plats, hvaraf han gjort sig så högt förtjent, som det är af vigt att *nu* bevilja detta anslag. Nu kan man göra sig den frågan: men hur kommer det sig då, att icke departementschefen har begärt detta anslag? Ja, mine herrar, det torde verkligen vara svårt för en departementschef att veta, *hvilka* anslag åt universiteten, som skola begäras först — när de icke kunna begäras allesammans — ty i allmänhet äro dessa anslag ganska många. Dertill kommer, att frågan om anslag till denna profession förekom allra sist bland anslagsfrågorna till universitetet, ty det var först sedan de öfriga frågorna kommit under regeringens pröfning, som framställning från universitetet om detta anslag kom till stånd; och att den gjorde det berodde derpå, att man befarade att mista den person, som här så väl behöfdes för att främja det ryska språkstudiet så, att det hade en säker framtid, och man icke behöfde frukta ett afbrott, som honom förutan skulle uppstå. Det är till följd deraf, att denna fråga sålunda kommit efter de öfriga, som departementschefen helt naturligt kunnat säga, att man väl dermed kunde vänta ett år, och detta i all synnerhet som, efter hvad jag såsom konsistoriiledamot har mig bekant, det var ett annat anslag, som särskildt förordades af konsistoriet jemte dem, som nu blifvit af Kongl. Maj:t begärda, och hvilket anslag man skulle kunna anse hade bort sättas i första rummet. Men då förhållandena äro sådana som nu: att personen behöfves, att platsen behöfves och att departementschefen förklarat, att han gerna önskade framgång åt motionen, så finner jag mig kunna yrka bifall till densamma. Ty man kan då icke säga, att ett ordinarie anslag, komme till stånd utan vederbörandes begifvande. Här kan man tryggt taga för gifvet, att departementschefen, då han talade för detta anslag, icke gått

längre, än att man kan vara förvissad att hans mening delas af regeringen.

Ang. anslag till en e. o. professur i slaviska språk vid Upsala universitet.
(Forts.)

Herr Aug. Peterson i Hasselstad: Herr talman! mine herrar! Såsom af betänkandet synes, har utskottet icke försökt att resonnera bort behovet af denna professur. Utskottet har blott sagt, att det icke ansett lämpligt att på enskild motionärs framställning tillstyrka, att lön å stat uppföres för att tillsätta en ordinarie tjänstebefattning. Det är hvad utskottet har sagt, och om man ser på betänkandet och hvad der är omnämndt, så finner man tydligen, att om denna framställning kommit in i behörig ordning, det vill säga från Kongl. Maj:t så hade den naturligtvis icke mött någon motsägelse från utskottets sida. Nu har en sådan framställning från Kongl. Maj:t icke kommit, och därför har utskottet satt sig emot och afstyrkt anslaget.

Nu har en talare på stockholmsbanken, herr Nyström, sagt, att det emellertid icke skulle vara någon fara med att tillsätta denna tjänstebefattning, emedan Riksdagen redan år 1884 beviljat ett anslag för det ändamålet. Ja det är nog sant, men detta anslag var endast ett *arfvode* icke någon lön, afsedd för en ordinarie professur. Vidare säger den ärade talaren, att om detta anslag icke nu beviljades, så kunde man riskera att den person, som här vore mest lämplig och som fått erbjudande, från Ryssland tror jag det var han sade, att der antaga anställning, låte locka sig häraf och lemnade universitetet, hvarigenom man skulle göra en stor förlust för undervisningen. Ja, det kan nog också vara fallet. Men man kan ju också antaga ett annat fall: han kan bli sjuk och han kan dö, och hur skall man då bära sig åt för att få någon i stället? För min del tror jag dock, att om han söker sig en annan plats, så kan man kanske få honom åter, och att det för öfrigt väl icke är omöjligt att få någon annan.

Derför, som sagdt, så snart en framställning i denna sak kommer in från regeringen, är det väl icke fråga om annat än att den skall bifallas. Så har utskottet tänkt sig saken, men alldeles icke satt sig emot att bevilja ett sådant behöfligt anslag, när begäran derom i behörig ordning inkommit. Men som så icke skett, har utskottet icke kunnat handla på annat sätt än det gjort. Jag anhåller därför om bifall till, utskottets förslag.

Herr Elowson: Herr talman! Jag erkänner visserligen, att det principiella skäl utskottet för sitt afstyrkande anfört, då det säger, att det anser sig icke kunna på framställning af enskild motionär tillstyrka Riksdagen att uppföra lön å stat för en befattning af förevarande slag, är fullt riktigt. Men det synes mig som om detta skäl till väsentlig del förlorat sin betydelse efter det anförande, som vi nyss hört af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Visserligen kan man säga, att

*Ang. anslag till
en e. o. professor
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.*

(Forts.)

ett anförande från statsrådsbänken icke är identiskt med en kongl. proposition. Men det betyder dock i detta fall så mycket, att den främste målsmannen för den angelägenhet, hvarom här är fråga, har uttalat sin tillfredsställelse dermed, att denna framställning af en enskild motionär skulle vinna kamrarnes bifall.

Statsutskottet har i afseende på de sakliga skälen framhållit, att det studium af slaviska språk, som vid universitetet för närvarande kunnat idkas, har omfattats med flit och intresse, och detta oaktadt högst få kunna använda något examensbetyg uti detta ämne för att vinna anställning i statens tjänst. Man måste således säga, att det är hufvudsakligen af intresse som detta språkstudium bedrivs. Att denna anläggning är viktig, inses också deraf, att vi ha i vårt granskap en stor slavisk språkstam; och våra merkantila förbindelser åt det hållet äro icke ringa samt komma antagligen att blifva ännu större.

Utaf utlåtandet framgår, att man möjligen skulle kunna vänta en kongl. proposition i ämnet till nästa Riksdag, samt att utskottet och Riksdagen då med all sannolikhet vore villige att bifalla densamma. I afseende härpå vill jag framhålla att om man nu afslår den föreliggande motionen, så kanhända någon anledning att framlemna en kongl. proposition till nästa Riksdag icke förefinnes därför, att den person, som nu är villig och i alla händelser skicklig att öfvertaga platsen, då icke står att få för samma befattning.

På dessa skäl, herr talman, anhåller jag om bifall till motionärens förslag och afslag å utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Herr Danielson: Jag ber att få nämna, att jag med anledning af erhållen ledighet några dagar från riksdagsgöromålen icke deltagit i behandlingen af denna hufvudtitel inom utskottet. Jag vill därför icke klandra utskottet därför, att det afstyrkt den föreliggande motionen. Redan år 1884 då fråga var om det anslag, som nu utgår bidrog jag med min röst till att vi skulle få en början till undervisning här i landet uti slaviska språk, och kan nu icke annat än glädja mig åt, att hvad man då förutsade besannats, nemligen att en hel del af universitetens studerande ungdom skulle komma att egna sig åt detta studium. Jag tror dessutom verkligen att då i detta fall föreligga så många och viktiga intressen, och då vi behöfva känna något till språket hos vår mäktige granne i öster, samt anslaget i fråga är så litet och slutligen så väsentligen tjänar till att befordra ändamålet, så kunde man i denna punkt gifva efter och bevilja det begärda anslaget. Jag är lika varm vän af sparsamhet som någon annan, men i detta fall synes det mig, att en sparsamhet, som går så långt att ej vilja gifva detta lilla anslag, icke är riktigt på sin plats, ty, såsom jag nämnde, gäller anslaget här ett viktigt ända-

mål. Jag tror deremot, att man mycket väl kunde utbyta utskottets afstyrkan i denna punkt mot dess tillstyrkan i 28:e punkten, der det gäller anslag till utgifvande af »Svenska riksdagsakter», ty denna senare sak förefaller mig mindre vigtig. I sistnämnda punkt har utskottet också på enskild motionärs framställning tillstyrkt ett anslag på 1,500 kronor, hvarför de begge anslagen lätt kunde byta plats, det vill säga beviljas i fråga om den förra punkten och afslås beträffande den senare, och jag tror också, att det begärda anslaget skulle göra mera gagn till det förra än det senare ändamålet. Jag vill dock tillägga att jag knappast vill vara med om, hvad motionären föreslagit i sin helhet, ty efter sjelfva förslaget om ett årligt anslag af 1,500 kronor för det anlydda ändamålet kommer ett tillägg efteråt nemligen: »med rättighet för den blifvande innehafvaren af professuren att efter fem års tjänstgöring få sin lön förhöjd till 4,500 kronor.» Jag vet icke om detta sätt är det rigtiga och vanliga, då det gäller tillsättandet af professorer, och har heller icke varit i tillfälle att få reda på, huru det går till vid sådana tjänsters tillsättande, så att jag vet, om detta tillägg skall vara ett vanligt ålderstillägg, eller i fall lönen på detta sätt skall efter fem års lopp höjas. Då frågan i detta fall synes mig outredd, så att man som sagdt icke kan se af förslaget, huru vida de 500 kronorna skola blifva ett vanligt ålderstillägg eller en löneförhöjning, så vill jag för närvarande icke gå längre än att bifalla första delen af motionärens förslag nemligen: »att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 1,500 kronor årligen för att af dessa jemte de 2,500 kronor, som nu utgå såsom arfvode för undervisning i slaviska språk, bilda lön för en extra ordinarie professor i detta ämne vid Upsala universitet.»

Jag ber, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande, och tror, att man derigenom lättare skulle bringa frågan till en lösning, ty vare sig att de ifrågavarande 500 kronorna framdeles skulle tillkomma innehafvaren af professuren såsom ålderstillägg eller i vanligt fall såsom en löneförhöjning, så vore det i båda fallen rådrum nog för Konungen eller Riksdagen att före de fem årens utgång komma fram med en framställning i detta ämne. Tiderna kunna dessutom förändras, hvarför jag anser det icke vara lämpligt att nu fatta beslut i denna del af frågan. Man kunde derigenom äfven få se, huru vida den man, på hvilken hela frågan tyckes hvila, afginge inom de fem årens lopp eller icke, i hvilket förra fall man kunde hafva detta lilla belopp besparadt. Jag tror till följd häraf, att det vore bäst att stanna vid hvad jag här föreslagit, och yrkar derfor afslag å utskottets hemställan och bifall till den del af motionärens förslag, som jag nyss uppläst.

Herr Sven Nilsson: Ja, Riksdagen skall säkerligen vara statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet

Ang. anslag till en e. o. professor i slaviska språk vid Upsala universitet.

(Forts.)

Ang. anslag till
en e. o. professor
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.

(Forts.)

tacksam för alla de besparingar, som gjorts på åttonde hufvudtiteln, i synnerhet då de varit af beskaffenhet att utan skada kunna göras. Statsrådet upplyste derom, att han måst afslå en hel mängd framställningar från underlydande myndigheter för att icke hufvudtiteln skulle växa allt för mycket. Men jag vill i detta fall hänvisa till slutsiffrorna under de olika åren rörande denna hufvudtitel och särskildt det faktiska förhållandet, att de anslag, som begärts i år, öfverstiga dem, som beviljades i fjol, med omkring 250,000 kronor. Jag tror således, att man mycket väl kan säga, att regeringen i år varit synnerligen frikostig äfven vid denna hufvudtitel. Det är dock naturligt, att man på en hufvudtitel som denna knappast kan begränsa utgifterna på ett sådant sätt, som vore önskligt. Emellertid, för att visa, huru utgifterna på åttonde hufvudtiteln vuxit sedan det nya statsskicket införde, har jag på utskottsafdelningen låtit utarbete en promemoria, hvaraf framgår, att, då enligt 1868 års riksstat utgifterna på denna hufvudtitel belöpte sig

	till	4,996,761 kronor, uppgingo de	
år 1873	»	6,130,600	»
» 1878	»	9,975,000	»
» 1883	»	11,411,000	»
» 1888	»	12,636,200	»

samt skulle i år enligt Kongl. Maj:ts förslag uppgå till 13,524,400 kronor.

Denna hufvudtitel har alltså under det nya statsskicket tid vuxit med öfver 8,500,000 kronor, det vill säga nära tredubblats eller med omkring 400,000 kronor årligen. Jag tror, att man med anledning häraf har skäl att gå litet varsammare till väga hädanefter rörande anslagen på denna hufvudtitel, på det man icke i en framtid skall få se samma hufvudtitel växa alltför mycket och i så oerhörd grad, att en reaktion måste inträffa. Vi hafva därför inom utskottet och synnerligast på utskottsafdelningen sökt, då sådant utan skada kunnat ske, sätta ned en del anslag samt få åtskilliga besparingar gjorda på denna hufvudtitel. Med anledning häraf hafva äfven en del reservationer afgifvits just i de fall, der besparingar nu ansetts vara af behovet påkallade.

Hvad särskildt den föreliggande frågan beträffar kan jag nämna, att på afdelningen icke varit någon meningsskiljaktighet om att det begärda anslaget bort beviljas, om *Kongl. Maj:t* framlagt det förslag, som motionären här afgifvit, samt att afdelningen i sådan händelse skulle hafva tillstyrkt anslaget. Då frågan förevar i statsutskottet in pleno, yppades i detta fall heller ingen meningsskiljaktighet, ty ingen uppträdde der mot den motivering, som föreslagits af afdelningen, och som nu också föreligger i utskottets betänkande. Det enda skäl, som låg till grund för afdelningens hemställan var, att man icke ville uppmuntra enskilde

motionärer att, sedan regeringen haft kraft nog att afböja anslagsframläggande för Riksdagen, det oaktadt göra dylika förslag, på det att Riksdagen genom ett bifall härtill icke skulle uppmuntra Kongl. Maj:t att framkomma med begäran om anslag, som regeringen sjelf ansåg icke vara af så synnerligen stort behof påkallade. Hade Kongl. Maj:t gjort framställning om anslag till löner för åtskilliga andra af de tjänstebefattningar, som statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet uppräknade, kan jag för min del på samma gång försäkra, att icke någon af dem skulle fått det vitsord, som just den här ifrågavarande professionen, emedan man ansåg denna vara den viktigaste och som företrädesvis borde komma till stånd. Vi fingo nemligen på afdelningen reda på detsamma, som man nyss fick höra från statsrådsbanken, nemligen att universiteten ingått till Kongl. Maj:t med framställningar om förslagsframläggande för Riksdagen till inrättande af vissa andra professioner.

Ang. anslag till en e. e. professor i slaviska språk vid Upsala universitet.
(Forts.)

Nu gäller frågan här endast 1,500 kronor och ett ålderstillägg af 500 kronor. Efter de upplysningar, man fått från statsrådsbanken derom, att, om anslaget icke beviljas i år, kommer Kongl. Maj:t nästa år att med åberopande af statsutskottets motivering göra framställning i ämnet, så är frågan ju egentligen den, om anslaget skall beviljas nu eller nästa år. Jag skall för egen del öfverlemna detta till kammaren att afgöra, men tror, att det äfven här har mycket stora skäl för sig att icke på enskild motionärs framställning tillsätta en ny tjänst på stat.

Jag skall icke göra något yrkande.

Häruti instämde herr *Petersson* i Runtorp.

Herr Nyström: Endast ett par ord! Af uttalanden från de medlemmar af statsutskottet, som här yttrat sig, framgår, såsom alldeles gifvet att anslaget skulle komma att beviljas nästa år, om förslag derom då väckes af regeringen. Det gäller således här endast att uppskjuta på ett år utbetalandet af ett anslag på 1,500 kronor. Detta skäl spelar naturligtvis icke någon rol, men denna obetydlighet kan dock hafva den påföljd, att under tiden den person, som man vill fästa vid platsen, verkligen lockas bort att mottaga en annan tjänst. Man riskerar således genom ett uppskjutande mycket väsentliga olägenheter eller faror för det intresse, man vill befordra. Under sådana omständigheter synes det mig vara vida klokare att genast nu besluta i frågan och derigenom försäkra sig mot den påföljd, jag förut framhållit såsom möjlig vid ett uppskjutande med frågans afgörande.

Det *kan* såsom erinrats visserligen inträffa, att personen i fråga blir sjuk eller dör. Ja, naturligtvis, olyckor kunna alltid inträffa, och man får då naturligtvis också underkasta sig deras påföljder. Men jag vill dock säga att, om i detta fall något så-

*Ang. anslag till
en e. o. professur
i slaviska språk
vid Upsala uni-
versitet.*

(Forts.)

dant skulle inträffa efter någon tid, så är dock detta studium då grundlagdt, en skola bildad och undervisningen i gång, och då är ju saken i ett bättre läge, än om man nu förlorade för landet just den man, som skall sätta allt detta i gång. Då sålunda å ena sidan risken att förlora någonting utmärkt, som man har, är stor, men å andra sidan ingenting skulle förloras genom att nu antaga förslaget, tillåter jag mig att förnya mitt yrkande om bifall till det samma,

Herr Lyttkens: Herr talman! mine herrar! Då vi hört från statsrådsbänken att ett förslag i samma syfte som motionen förelegat till regeringens pröfning, men regeringen icke funnit det kunna bifallas, anser jag det högst olämpligt, om Riksdagen skulle på egen hand, och utan att regeringen i dess helhet pröfvat frågan, endast på enskild motionärs förslag bifalla hvad som här föreslagits.

Här har under diskussionen sagts, att saken är ytterst nödvändig. Det är väl möjligt, men derom skall jag ej uttala mig. Jag tror dock, att vid våra akademier finnes ett sådant öfverflöd af lärare i andra ämnen, att det kunde vara tid se till, om icke en del af dessa tjänster kunde efter hand indragas för att, sedan de blifvit lediga, användas för sådana ändamål som detta, hvilket anses så synnerligen nödigt. Jag tror det finnes ämnen, i hvilka vi ha till och med 6 professorer, och andra, ännu mindre viktiga, der det finnes 4 å 5 professorer. Det är detta öfverflöd på lärarekrafter i vissa ämnen som det kunde vara skäl att föreslå en reducering i. Men det egentliga skälet, hvarför jag satt mig mot detta förslag är, att jag icke vill gifva regeringen den dementi, att hvad regeringen afslagit skulle på enskild motionärs framställning bifallas. På det sättet vill jag icke gå till väga och yrkar därför afslag.

Herr Kardell: På samma gång jag anhåller att få på det lifligaste instämma med herr Nyström ber jag att få meddela en upplysning, som torde tala för, att herr Bergströms motion bifalles just nu. Enligt meddelande, som kommit mig till handa från Upsala, hade nemligen den vetenskapsman, som för närvarande i egenskap af stipendiat sköter undervisningen i slaviska språk vid universitetet redan i höst för afsigt att afgå och han skulle äfven verkställt denna sin föresats om han icke erhållit underrättelse derom om att, den här föreliggande motionen skulle väckas vid riksdagen. Om motionen nu afslås, så är det fara för, att han verkställer sin föresats och afgår; i så fall skola vi hafva gjort vetenskapen i vårt land en slät tjänst. Derfor anser jag det vara högst betänkligt att uppskjuta frågan och yrkar alltså bifall till motionen.

Herr Lönegren: På grund af de skäl, som äro anförda i motionen äfvensom af hvad nu under diskussionen blifvit framhållet, yrkar jag på det lifvigaste bifall till motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag å nämnda hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen oförändrad; och 3:o) bifall till motionen med den af herr Danielson föreslagna förändring. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till motionen. Herr Lyttkens begärde votering. I följd häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr Danielsons ändringsförslag nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i anledning hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen om 5:te punkten i statsutskottets utlåtande n:o 9 antager yrkandet om afslag å utskottets hemställan och bifall till herr A. Bergströms motion med den deri af herr Danielson under öfverläggningen föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen visade 94 ja, men 96 nej; och erhöll i följd häraf propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 5:te punkten af utlåtandet n:o 9, bifaller herr A. Bergströms i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

I hufvudvoteringen afgåfvos 102 ja-röster och 81 nej-röster; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den ifrågavarande motionen.

Punkterna 6 och 8.

Biföllos.

Punkten 9.

Lades till handlingarne.

Punkten 10.

Biföllos.

Punkten 11.

Lades till handlingarne.

Punkterna 12 och 14.

Biföllos.

Punkten 15.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 46) hade herr *A. Kihlberg* föreslagit, att Riksdagen måtte dels till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t ville förordna, det folkskoleinspektör, samtidigt med detta uppdrag, icke finge sköta annan embetsbefattning, och dels ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 15,000 kronor, för bestridande af de ökade utgifter för folkskoleinspektionen, som den föreslagna förändringen kunde hafva till följd.

Med anledning häraf hemställde utskottet under förevarande punkt:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder böra vidtagas för åstadkommande af en mera verksam och tillfredställande inspektion öfver folkundervisningen.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar greve *G. Sparre*, *H. P. P. Tamm*, vice talmannen *L. O. Larsson* och *A. Peterson* i Hasselstad.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Peterson i Hasselstad: Herr talman, mine herrar! i denna punkt har jag haft olika mening med utskottets flertal, hvarför jag reserverat mig, och jag anhåller att få anföra de skäl, på grund af hvilka jag gjort detta.

Motionären utgår från den synpunkten, att folkskoleinspektörerna icke få innehafva andra befattningar utan helt och hållet skola egna sig åt inspektionen. Så långt kunde jag gifva honom rätt. Men motionären säger vidare, att i inspektörernas berättelser uttalats vigten af att inspektören finge skåda skolan i dess hvardagskick, att han sålunda utan föregående anmälan kunde besöka skolan och följa undervisningen der en hel dag. Ja, det kunde han visserligen. Men för att komma derhän, finge man lof att tänka på att inrätta en hel tjenstemannacorps. Skall inspektören icke hafva någon annan befattning, så måste han hafva en stor lön med åtföljande ålderstillägg och tjenstgöringspenningar och slutligen pension. Det är sålunda icke någon obetydlighet man dermed skulle åtaga sig. Då jag för min del icke har någon vetskap om, att den nuvarande inspektionen är föremål för missnöje — åtminstone ej inom den trakt jag tillhör — har jag ej kunnat vara med om att tillstyrka någon förändring med afseende på den inspektion, som nu existerar. Ty om Riksdagen, i enlighet med utskottets hemställan, skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder borde vidtagas för åstadkommande af en mera verksam och tillfredsställande inspektion öfver folkundervisningen — hvad skulle det väl medföra för gagn för undervisningen? Billigare kunde det icke blifva. Och, så vidt jag känner, äro nu inspektörerna boende inom landsTINGSOMRÅDEN, och landstingen kunde väl ej då, om de finge rätt att tillstyrka hvilka som skulle vara inspektörer, föreslå några som vore boende utom distrikten. Men frågan är då, om staten, när den anvisar medel för denna inspektion, icke skulle hafva rätt att korrigera densamma. Om landstingen i stället skulle uppgöra förslag och på samma gång korrigera alla reseräkningar och dylikt, som inlemnades, äfvensom berättelser från inspektörerna, så blefve det ej någon obetydlighet som landstingen derigenom åtog sig. Och jag tror icke, att det skulle lända till synnerlig fromma för inspektionen. Och då jag, såsom nämnt, icke har reda på, att något nämnvärdt missnöje råder med hänsyn till den inspektion som nu förefinnes, kan jag icke finna, att det är skäl att göra någon förändring deri. Jag talar härvid på grund af egen erfarenhet. Jag har inom den kommun jag tillhör, som har en befolkning af 10.000 personer, varit i tillfälle att såsom skolrådsledamot afhöra åtskilliga inspektioner, och jag har — liksom skolrådet i sin helhet — funnit mig belåten dermed. Jag kan därför ej vara öfverens med utskottet om, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t bör i ämnet aflåtas. Om Riksdagen nu aflåter en skrifvelse till Kongl. Maj:t med förklaring, att Riksdagen ej är belåten med den

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

nuvarande inspektionen, hvad gör Kongl. Maj:t då? Jo, efter som Riksdagen vill hafva en bättre inspektion, vill att inspektion skall oftare förekomma vid skolorna, måste ett ökad antal inspektörer tillsättas; och dermed får då Riksdagen låta sig nöja. Detta blir följden; och derigenom komma kostnaderna för församlingarna och landet att betydligt ökas. Jag har därför nödgats reservera mig mot utskottets beslut och anhåller på grund deraf hos herr talmannen om afslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Kihlberg: I egenskap af motionär i frågan öber jag få uttala min tacksamhet till utskottet för det erkännande det gifvit motionens hufvudsyfte. Utskottet har yttrat, att en mera noggrann och effektiv kontroll öfver undervisningen än den närvarande är behöflig. Meningarna om sättet, *huru* det åsyftade ändamålet skall vinnas, kunna vara olika. Men är man blott ense om, att ett missförhållande råder, skall man nog äfven finna medel för att få detta ändradt. Utskottet förmenar, att saken skulle kunna hjälpas derigenom, att de nuvarande inspektörsdistriktens område skulle inskränkas och inspektörerna fortfarande som hittills skulle kunna vara sådana personer, som till hufvuduppgift hafva andra viktiga embetsbefattningar och på lediga stunder sköta sitt uppdrag att vara inspektörer. Jag deremot har trott, att saken bättre skulle kunna främjas derigenom, att till inspektörer förordnades sådana personer, som egnade tid och krafter uteslutande åt detta viktiga värf. Huruvida det ena eller andra sättet bäst leder till målet eller det finnes andra utvägar, derom vill jag ej nu yttra mig. Ty som jag hoppas, att Riksdagen vill bifalla utskottets förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville taga saken i öfvervägande, så vill jag uttala den öfvertygelsen, att frågan kommer i goda händer.

Här har af en föregående talare sagts, att om min motion skulle bifallas, skulle en ny embetsmannacorps upprättas, hvilket skulle vålla stora kostnader. Jag inser icke, att något sådant skulle blifva nödvändigt. Jag har visserligen i motionen uttalat önskvärdheten af, att ingen skulle kunna vara folkskoleinspektör *samtidigt* med det han sköter annan embetsbefattning. Men jag tror, att en folkskoleinspektör mycket väl skulle kunna vara innehafvare af annat embete, blott han, under den tid han tjänstgör såsom inspektör, anskaffar *vikarie* för den ordinarie befattningen. Sådant kan ofta komma i fråga.

Samma talare yttrade, att han icke förmärkt någon klagan öfver, att inspektionen i fråga om undervisningen icke varit tillfredsställande. Jag har deremot från flera håll hört en klagan deröfver. Hvad jag yttrat i motionen, grundar sig på verkliga missförhållanden, hvilkas befintlighet ingen kan neka; och jag vet, att de icke alls äro enastående. För öfrigt, om det ej varit behöfligt, att en noggrann tillsyn utöfvades, hvarför hafva då

Stockholms stad och Göteborgs stad tillsatt särskilda inspektörer för att vaka öfver undervisningen? Hvarför hafva åtskilliga lands-ting lemnat betydliga anslag just till sådana inspektörer, som varit fria från andra viktiga embetsbefattningar, på det de måtte hafva tillsyn öfver undervisningen? Just från dessa trakter hör man allmänt uttalas tillfredsställelse öfver den ofantliga nytta denna inspektion medfört; och att folkskoleväsendet i dessa trakter står högt, det erkännes allmänt. Jag tror därför, att tiden nu vore inne att få en förändring rörande folkskoleinspektionen. Många skäl tala härför. Hittills hafva folkskoleinspektörerna haft till hufvuduppgift att ordna *yttre* förhållanden för skolan, att ligga efter församlingarna och skolråden angående anskaffandet af dyrbara lokaler, materiel och dylikt. Men den del af folkskoleinspektörsinstruktionen, som talar om noggrann tillsyn öfver undervisningen och meddelande af anvisningar och råd åt lärarne i afseende på bättre undervisningsmetoder, tyckes hittills merendels hafva lemnats opåaktad. De inspektörer, som innehafvt andra viktiga embetsbefattningar och således haft blott ett par dagar att egna åt inspektionen, hafva icke haft tid att följa med undervisningen. De hafva blott tagit reda på hvad som fattats i yttre anordningar och sedan hemma på lediga stunder utarbetat en promemoria deröfver äfvensom skaffat sig stoff till innehållsrika berättelser. Men dermed har icke hufvudsyftet vunnits. På det att de många millioner, som staten och kommunen hittills bekostat och framdeles komma att bekosta för yttre anordningar i skolorna, skola kunna användas till fullt gagn, fordras en noggrannare tillsyn öfver undervisningen än hittills.

Jag vill dock ej längre upptaga tiden. Jag vet, att flere talare komma att yttra sig i frågan. För närvarande vill jag endast yrka, att utskottets förslag måtte vinna kammarens bifall.

I detta anförande instämde herrar *Lilienberg, Svensson* i Karlskrona, *Östberg, Lyth, Nilsson* i Skärhus, *Gumælius* och *Eriksson* i Elgered.

Herr Redelius: Att jag för min ringa del icke är emot inspektionen öfver folkskolorna och kontrollerandet af deras verksamhet, är uppenbart deraf, att jag sjelf är motionär i samma ämne. Jag har nemligen föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att folkskoleinspektör skulde anställas öfver hufvudstadens folkskolor, der statsinspektör icke finnes. Hvad beträffar inspektionen öfver rikets öfriga delar, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att det väl icke finnes någon embetsmannacorps i landet, som är föremål för en så noggrann kontroll som våra folkskolelärare, åtminstone i allmänhet på landsbygden. De hafva öfver sig först skolråden, och dervid må betänkas, att ej blott dessas ordförande, utan alla ledamöter hafva rättighet och skyl-

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.

(Forts.)

dighet, när de hafva tid och lust, att begifva sig till skolorna och inspektera och kontrollera. Vidare utöfvas en kontroll — ehuru den visserligen vanligen ej är mycket effektiv — af prostarne i prosterierna och biskoparne vid visitationerna. Framför allt hafva dock folkskoleinspektörerna tillsyn öfver lärarne.

Nu säger man: »Den inspektion, som finnes, är ej skarp nog, ej effektiv nog.» Nå, hvad vill man då åstadkomma? Detta bör man först och främst hafva klart för sig. Så vidt jag fattat saken, är det i *tre* afseenden en inspektör skall utöfva kontroll. Jag skall med några ord redogöra därför.

Först och främst skall inspektören vaka öfver, att *skoldistriktet* gör sin skyldighet i afseende på anskaffandet af tillräckligt många, tillräckligt stora och i öfrigt ändamålsenliga lokaler, af nödigt undervisningsmateriel och tillräckligt många lärare.

Vidare skall inspektören kontrollera skolrådets verksamhet, tillse att detsamma — särskildt dess ordförande — fullgör sina åligganden; hvarförutom skolrådet skall genom sin ordförande inlemna mångfaldiga skriftliga specificerade redogörelser angående hvarje särskild punkt, som rör folkskolorna inom distriktet, lemna uppgift om hvarje öre, som begäres och utgifves för ändamålet, samt underkasta hvarje skrifvelse med begäran om utfående af statsbidrag för folkskolan inspektörens minutiösa granskning — allt något som icke eger rum i hufvudstaden.

För det tredje skall inspektören vaka öfver, att skollärarne fullgöra sina skyldigheter, samt tillika understödja dem med råd och dåd, hvarigenom han kan vara skolrådet och skoldistriktet till stor hjälp, der försummelse eller annan omständighet dertill gifva anledning.

Nu säger man emellertid, att detta ej gör till fyllest. Jag för min del vill ej gerna underskrifva ett sådant uttalande. Jag vill icke för min del vara med om en skrifvelse i ifrågavarande syfte, vill icke gifva rikets samtliga folkskolor — distrikten, skolstyrelserna, lärarne — ett sådant vitsord, att man måste vända sig till regeringen för att genom dess hjälp åstadkomma något bättre. Hvar och en, som opartiskt bedömer denna sak, skall erkänna, att vårt folkskoleväsende gått framåt och förbättrats allt mer och mer. Jag vill icke säga hvems förtjenst detta hufvudsakligen är, men att det är ett faktum vågar jag påstå, och det torde icke någon jäfva. Lärarnes undervisning vid våra seminarier har blifvit bättre, både den metodiska och den sakliga, och jag tror äfven, att den nuvarande stammen af folkskolelärare är mera skicklig, duglig och nitisk i utförande af sitt viktiga kall, än den första uppsättningen kunde blifva i brist på nödig förberedelse. Deras vilkor hafva också åtminstone i någon mån förbättrats. Nu vill man likväl hafva en annan inspektion på det sätt, att inspektörerna icke skulle få samtidigt sköta något annat embete. Då det emellertid icke är klart uttryckt, hvad motionären i detta

stycke egentligen afser, skall jag bedja att få yttra några ord särskildt härom. Det kan sättas i fråga, om meningen med denna motion är att särskilda personer skulle tillsättas såsom inspektörer på *lifstid*, och således ett nytt embetsverk skulle inrättas på sådan bas. Jag vill emellertid icke uppehålla mig härvid, ty jag tror icke att många röster skulle höjas för ett sådant förslag. Då återstår den utvägen, att vi skulle få särskilda inspektörer, som icke hafva någon annan befattning, och som tillsattes på viss tid, denna kan ju vara olika, 3, 5 eller möjligen 10 år. Men om nu denna tid blefve kort, t. ex. 3 eller 5 år, så frågas: är det tillgång på personer, på en gång dugliga och villiga, att åtaga sig en sådan befattning med utsigt och risk att efter 3 eller 5 år stå på bar backe? Jag upprepar det: kunna vi verkligen få personer, som hafva den sakkännedom, att åt dem må kunna anförtros ett så viktigt uppdrag, då dessa personer antingen icke velat eller icke kunnat erhålla något annat embete? Detta torde icke gå för sig, och då utskottet icke heller har godkänt denna uppfattning, så vill jag icke längre uppehålla mig dervid. Då återstår den utvägen, att låta inspektörerna få hafva ett annat embete bredvid. Motionären har sjelf i sitt anförande modifierat sin egen motion och sagt, att inspektören nog kunde få hafva en annan förtjenst vid sidan, men icke få samtidigt sköta densamma. Ja, det kan låta säga sig, men jag tror att det redan nu faktiskt tillgår så, att om en inspektör skall kunna fullgöra sitt uppdrag något så när ordentligt, han måste under tiden genom vikarie sköta det andra embete, som han till äfventyrs kan hafva, ty det är faktiskt omöjligt att sitta på sitt embetsrum och sköta ordinarie göromål och på samma gång resa omkring och inspektera skolor, utan då detta skall ske måste han taga ledigt för en viss tid, två à tre månader eller kanske på ett halft år. Ja, på detta sätt går det också till i verkligheten, om icke allestädes, så åtminstone på de flesta ställen.

Härtill kommer en annan sak. Om man skulle förbjuda honom att samtidigt sköta andra tjensteåligganden, så fins det ju dock vissa tider på året, då han icke kan vara ute och resa, d. v. s. de tider, då skolorna icke äro i verksamhet, såsom vid årets början och midt på sommaren. Men äfven under dessa tider ingår, såsom herrarne torde veta, ett icke obetydligt antal skrivelser till inspektören, och dessa skrivelser kan han mycket väl mottaga, granska och expediera, under det att han samtidigt sköter sin ordinarie tjenst, men detta skulle han icke få göra, om motionären finge sin vilja fram.

Jag tror därför icke, att det vore så alldeles ändamålsenligt att antaga detta förslag, och utskottet har icke heller gjort det, men utskottet har dock i ett afseende gått in på detsamma, nemligen så vidt det afser en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om hans hjälp för åstadkommande af en mera kraftig och

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.
(Forts.)

effektiv inspektion. Motionären har från sin ståndpunkt förklarat detta så, att den skärpta inspektionen skulle egentligen afse *undervisningen* och *lärarne*, och såsom stöd härför anfört den omständigheten, att åtskilliga städer, såsom Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt möjligen ännu några flera, hafva funnit sig föranlättna att anskaffa en särskild inspektion. Ja, det fins ju intet som hindrar att andra städer eller landsförsamlingar kunna göra likadant och skaffa sig, hvad man kallar instruktörer, hvilka kunde blifva skolråd och lärare till mycket gagn och ledning. Jag åtminstone ser icke något hinder härför under nuvarande förhållanden, ty om, såsom motionären sade, det fins större landsförsamlingar med ända till 10,000 invånare och ända till 20 folkskolor, så synes det mig mycket ändamålsenligt, om i en sådan församling någon skolrådsledamot eller någon annan person, som kyrkostämman behagade utse, blefve tillsatt och man sade åt honom: »Ni skall vara inspektör här och se till att vårt skolväsende är i godt skick samt att de anslag som stämman beviljat och utanordnat må blifva ändamålsenligt använda.» Detta har jag icke någonting emot, men för det ändamålet tror jag icke, att man behöfver från statens ståndpunkt en mera skärpt kontroll än vi nu hafva, ty vi få icke glömma, att inspektionen skall vara endast en inspektion, d. v. s. innebära en tillsyn att hvar och en gör sin skyldighet, men icke att inspektören skall uppträda såsom *lärare*, hvarken såsom öfverlärare eller biträdande lärare i hvarje särskild skola.

Af dessa skäl, som jag nu framhållit, ber jag att få yrka afslag å utskottets föreliggande betänkande.

Herr Sven Nilsson: Herr talman! Då denna fråga förevar till behandling på afdelningen, fans det ingen enda, som icke ville understödja motionären. I statsutskottet deremot uppstod någon tvekan, om man skulle vidtaga den af afdelningen föreslagna åtgärden eller icke, och det visar sig äfven deraf, att några af statsutskottets ledamöter hafva reserverat sig mot skrivelseförslaget.

Det har försports en allmän klagan öfver det sätt, hvarpå folkskoleinspektionen för närvarande handhafves, och för min del kan jag icke annat än gilla den uppfattning, som sålunda gjort sig gällande, emedan mycket återstår att önska i afseende å denna inspektion öfver våra folkskolor. Inspektörerna hafva hufvudsakligen satt till sitt mål att kontrollera församlingarna, om dessa kunna få nog stora utgifter för folkskolan, men de bekymra sig litet om sjelfva undervisningen, hvilket naturligtvis borde vara hufvudsyftet med inspektionen. När en inspektör skall besöka en skola, så underrättar han vanligen skolrådet derom någon tid förut, att den dagen kommer han, och då börjar man putsa och göra rent i skolan, och barnen få läsa öfver lexor i vissa ämnen, som

de skola kunna utantill, och när då inspektören kommer, så håller han på med inspektionen i en eller annan timme, hvarunder barnen få göra reda för hvad de sålunda inlärt, och när sedan inspektionen är slut, synes allt väl klappadt och klart, men sedan skall folkskoleinspektören se efter, om det är något annat som fattas i folkskolan, och det är vanligen en mängd brister, såsom att lokalerna äro för små eller att det finnes för få skolor i socknen o. s. v. Så kommer man derhän, att det måste byggas ett nytt folkskolehus, och då duga icke de ritningar och kostnadsförslag, som uppgjorts, ty de godkännas icke af inspektören, om de icke springa upp till en kostnadsumma af femton tusen, tjugu tusen eller trettio tusen kronor. När man sedan skall begära fastställelse af dessa förslag, så fäster man mera afseende vid inspektörens utlåtande än vid församlingens önskan. Allt detta har gjort, att i många församlingar hafva folkskolorna i ekonomiskt hänseende blifvit en börda för församlingen, och utgifterna för folkskoleväsendet hafva blifvit så stora, att man aldrig kunde ana något dylikt, då folkskolestadgan antogs, och då kan man väl förstå, hvilken vändning intresset för folkskolan skall taga, om man fortsätter på den vägen.

Jag tror således, att den nuvarande folkskoleinspektionen i detta hänseende gjort mycket ondt för skolan, ehuru den på många ställen i samma hänseende verkat godt, men just den omständigheten, att inspektionen frampressat så stora skatter till folkskolan, har inom många kommuner väckt en riktig motvilja mot dessa skolor, emedan bördan blifvit för tung, och många af de utgifter, som inspektörerna vållat församlingarna, varit rent onödiga och alldeles bortkastade.

Då folkskolan i sjelfva verket är en kommunal angelägenhet, så anser jag äfven, att kommunerna vid tillsättning af inspektörerna borde hafva ett ord med i laget. Den förste ärade talaren fruktade mycket för landstinget i detta afseende, men jag beklagar för min del, att han har ett sådant misstroende för sitt eget läns landsting, ehuru jag icke kan tro det är så farligt med det landstinget, då två af hans länskamrater instämt med motionären uti hans i dag gjorda yrkande om bifall till utskottets förslag. Jag kan icke tro, att det ligger någon den ringaste fara uti att vid tillsättningen af folkskoleinspektörer låta förslaget passera landstinget, för att detta må få yttra sig öfver de föreslagna personerna, innan Kongl. Maj:t tillsätter dem. Jag är öfvertygad, att landstinget i detta val skall kunna föreslå lika lämpliga personer som domkapitlet och kanske ännu mycket lämpligare. Om man icke vill göra folkskoleinspektionen till en sådan befattning, som icke får förenas med annan tjänst, så kan man låta inspektörer, som hafva andra tjänster, få mindre distrikt, och äfven då anser jag landstinget vara den rätta auktoriteten för att kunna uppsöka de lämpligaste och bästa för att kunna sköta dessa inspektörstjänster.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.
(Forts.)

Jag vet visserligen icke, huru Kongl. Maj:t kommer att ställa sig till denna sak, om förslaget antages, men inom afdelningen tänkte vi oss, att man åtminstone skulle fortfarande öfverlemnna åt Kongl. Maj:t att utnämna inspektörerna, men åtminstone låta landstinget säga sitt ord om dem, som af domkapitlet blifvit uppsatta på förslaget, eller helst att landstinget måtte få i uppdrag att uppgöra förslaget i stället för domkapitlet eller uppsätta andra vid sidan af dem, som domkapitlet föreslagit. *Den lilla rätten* tycker jag verkligen man skulle kunna unna landstinget, och *det förtroendet* tror jag man borde kunna hysa till det, i synnerhet i en sådan angelägenhet som denna. Det är folkets egen sak, det rör, dess folkskola; och jag tror, att det icke är lämpligt att låta staten i detta fall regera allt för mycket öfver kommunerna på detta område.

Det har ju också visat sig, att åtskilliga kommuner, särskildt de större, hafva skaffat sig egna folkskoleinspektörer; och det finnes icke någon människa, som med skäl kan påstå, att icke folkskoleväsendet derstädes är väl ordnad, fastän Kongl. Maj:t icke tillsätter inspektörerna. För min del hyser jag den bestämde uppfattningen, och detta är faktiskt bevisadt, att folkskoleväsendet just der står allra högst.

Vi veta, att det finnes flera landsting, som understödja folkskoleväsendet på så sätt, att de anslå medel till aflönandet af folkskoleinspektörer, dels till dem, som staten tillsätter, och dels till sina egna. Men att på det viset i samma distrikt hafva två olika inspektörer, af hvilka den ene är tillsatt af staten och den andre af landstinget, det är ett förhållande, som icke kan rekommenderas. Ty dessa båda inspektörer komma naturligtvis alltid i kollision med hvarandra; och följderna blir då den, att landstinget drar in sitt anslag till aflönning af inspektör. Och på så sätt blir staten åter ensamt bestämmande.

Den näst föregående talaren sade, att man ju hade både skolrådet och skolrådets ordförande att öfvervaka undervisningen i folkskolorna i en församling. Ja, det är godt och väl; men det finnes många delar af vårt land, der det kan behövas mycket mer inspektion i den delen än den, som utöfvas af skolrådet och i synnerhet af skolrådets ordförande. Ty det finnes fall — de äro visserligen icke så allmänt förekommande, men de finnas dock — då hvarken den ene eller den andre på långa tider besöker folkskolorna, liksom det också förekommer, att en del folkskoleinspektörer under flera år ej besöka vissa folkskolor. Men det torde ej vara för mycket sagdt, om man påstår, att en del skolråd, i främsta rummet dess ordförande, nog behöfva en inspektör äfven öfver sitt handlingssätt just emot undervisningen i folkskolan. Och detta är en brist i det nuvarande tillståndet, som ingen skall kunna förneka.

Så frågas det här:

Hvad vill man ha? Jo, för min del vill jag ha'va bättre undervisning i folkskolan. En inspektör, som sätter sig i spetsen för reformer på detta område. Jag vill visst icke klandra våra folkskolelärare i detta hänseende, ty i allmänhet sköta de sig mycket bra. Men att det blifvit bättre under de senare åren, som här påståtts, än det varit förut, det får man tillskrifva de bättre undervisningsanstalter, som nu finnas för skollärarynes utbildning. Sådana funnos icke på den tiden, då man började ordna folkskoleväsendet efter den nu gällande ordningen, men de finnas, dess bättre, nu.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Det är alldeles säkert att ingen folkskolelärare, som är intresserad af folkskoleundervisningens framsteg, ogerna ser, att en folkskoleinspektör kommer till hans skola i sådan afsigt; men då bör denne också vara af det slaget, att han kan lemna sådana upplysningar, till ledning åt läraren, att denne deraf kan ha någon nytta. Men jag betviflar verkligen, att detta mångenstädes nu är fallet.

Det ifrågasattes ock af en talare, huruvida det skulle kunna finnas tillräckligt med personer, som vore lämpliga till befattningarna, i synnerhet om dessas organisation skulle förändras till mindre distrikt. Jag vet icke, huruvida han dervid tänkte på motionärens förslag, att folkskoleinspektörerna ej samtidigt skulle få innehafva någon annan tjänstebefattning, eller på det förslag, som utskottet här antydt, att inspektionsdistrikten gjordes mindre, och inspektörerna sålunda blefve flere. Jag tror icke, att vi äro så fattiga på lämpliga personer i vårt land, som skulle kunna sköta en sådan befattning, att vi behöfva söka efter dem. Min uppfattning är tvärtom, att det finnes ganska rik tillgång på sådana, blott man vänder sig till de rätta personerna, i all synnerhet om man lägger valet i händerna på landstingen, som hafva bättre ortkännedom, än någon annan.

Inom utskottet hafva vi emellertid icke kunnat biträda det förslag, som var framställt af motionären, eller att Riksdagen skulle hemställa, att folkskoleinspektörerna ej samtidigt skulle få innehafva någon annan befattning. Detta var oss icke möjligt, derför att vi icke kunde räkna ut, huru stora kostnader detta skulle medföra. Jag föreställer mig också, att Kongl. Maj:t icke heller vill föranstalta derom förrän efter en utredning af kostnaderna. Frågan derom står för öfrigt fortfarande öppen, äfven om vi antaga det föreliggande förslaget. Ty detta binder icke på något sätt Kongl. Maj:t, utan äsyftar rätt och slätt en skrivelse med anhållan om en bättre organisation af folkskoleinspektionen än den nuvarande. Vi kunna således hafva fullt förtroende till att Kongl. Maj:t, om detta förslag blir antaget, skall pröfva både det ena och det andra af de förslag, som blifvit framställda, och af de skäl, som framhållits; och sålunda hysa godt hopp om att, derest en sådan skrivelse till Kongl. Maj:t som den föreslagna blir beslutad, den skall lända till ett godt resultat.

Jag anhåller för min del om bifall till utskottets förslag.

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.
(Forts.)

Herr Petersson i Boestad: Herr talman, mine herrar! Jag skall be att få yrka afslag på såväl motionen som utskottets hemställan af det skäl, att jag anser, att den nuvarande folkskoleinspektionen uppfyller sitt ändamål oklanderligt på de allra flesta ställen, utan att ändå vara allt för kostsam för landet. De nuvarande folkskoleinspektörerna äro i allmänhet män, som med teoretiska kunskaper förena praktisk erfarenhet, och jag tror, att dessa seminarielärare, elementarskollärare och prester äro de lämpligaste personerna till dessa befattningar.

Att anställa en särskild tjänstemannaklass — inspektörer — utan annan sysselsättning än folkskoleinspektionen, men med löner och pensioner, det skulle blifva bra mycket dyrare, än hvad nu är förhållandet, utan att dermed mycket vunnas. Men deremot skulle man förlora den raska omväxlingen och de alltid friska krafter, som nu stå till buds vid tillsättningen af folkskoleinspektörerna.

Jag tror således, att man med största varsamhet bör omändra vår folkskolestadga i detta afseende. Säsom skolrådsledamot under en lång följd af år, har jag alltid funnit, att inspektörerna gjort sin pligt, ja, ofta fordrat mer, åtminstone i byggnadsväg, än församlingarna icke utan rätt stora penningupppoffringar kunnat åstadkomma. Finge man nu fast anställda inspektörer, så skulle de helt säkert ställa anspråken ännu högre.

Af den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t skulle troligen följden blifva den, att en kostsam komité tillsattes för frågans utredning. Jag tror sålunda, att de föreslagna 15,000 kronorna endast blefve en obetydlig början till alla de kostnader, som blefve en säker följd, om förslaget vunno framgång.

Såsom redan är nämndt, yrkar jag afslag.

Herr Liljeholm: Herr talman! Då folkskoleinspektionen för omkring 30 år sedan infördes i vårt land, hyste man allmänt den föreställningen, att herrar folkskoleinspektörer skulle komma att gå i spetsen för folkskolans utveckling i en sund och fosterländsk riktning. För min del är jag villig att erkänna, att detta på många ställen och särskildt i de större städerna har inträffat, der man anställt erkänt skickliga pedagoger såsom inspektörer, med uppgift att icke befatta sig med någonting annat än med folkskolans vård och utveckling, icke blott när det gäller en kontroll öfver sjelfva undervisningen i skolan, utan äfven då det är fråga om tillämpningen af gällande lagar och författningar, vare sig de nu röra skolrådet eller skolläraren. Detta har icke kunnat aflöpa utan ganska stora kostnader för de särskilda kommunerna. Att folkskoleinspektionen gjort godt, kan icke bestridas.

Men saken kan äfven ses från en annan sida. I följd af den offervillighet, som statsmagterna visat, då det gällt att befrämja folkskolelärares utbildning för deras kall — jag behöfver

ju blott erinra om, att seminariekursen med afseende på tiden mer än fördubblats, sedan folkskoleinspektionen infördes — har nämnda inspektion kommit att stå tillbaka, den har icke mågtat att följa med sin tid. Ledningen har, särskildt då det gällt initiativet till reformer på undervisningens område, öfvergått från de styrande till de styrda. Lärare och lärarinnor från vidt skilda delar af landet sammankomma och rådplåga om frågor, som röra undervisningen; men vederbörande folkskoleinspektörer saknas vanligen dervid, hindrade såsom de äro af andra viktiga uppdrag, t. ex. såsom församlingslärare eller såsom lärare vid de allmänna läroverken. På detta sätt kommer ledningen af folkskolans utveckling icke att ligga i inspektörernas händer, utan att blifva en lärarecorpsets enskilda angelägenhet. Och de spörsmål, som af lärarne behandlas, spridas sedan genom facktidningar till nästan alla Sveriges folkskolelärare och blifva sålunda än ytterligare dryftade och sofrade.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.
(Forts.)

Det är mig icke obekant, att enligt gällande instruktion för folkskoleinspektörerna äfven de hafva sig ålagdt att hålla sammanträden med lärarepersonalen inom distrikten. Likaledes vet jag mycket väl, att samma instruktion ålägger dem att afgifva redogörelse för sina åtgärder och för ställningen inom folkskolorna i deras distrikt. Men dessa redogörelser komma i allmänhet icke till folkskolelärarnes kännedom, utan stanna för det mesta inom ecklesiastikdepartementet och hos kyrkoherdarne. För öfrigt äro dessa redogörelser vanligen så affattade, att de icke äro egnade att i någon nämnvärd mån bidraga att föra undervisningen framåt.

Huruvida motionärens förslag skulle kunna afhjelpa de af honom påpekade bristerna, är icke lätt att afgöra. I likhet med utskottet befarar jag, att, om man tänker sig reformen gående i en sådan riktning, den nya anordningen kommer att blifva staten ofantligt mycket dyrare, än den nuvarande. Det synes mig emellertid, såsom om en dylik anordning, som motionären föreslagit, skulle kunna praktiseras i tätare bebyggda landsdelar, t. ex. i södra och mellersta Sverige. Jag tror nemligen, att man derstädes icke skulle behöfva befara så mycket större kostnader för staten. Men skulle man söka införa den öfver hela vårt land, tror jag fullt och fast, att den skulle komma att visa sig misslyckad, och det af flera skäl. Det är nog sant, hvad en talare yttrade, att det skulle blifva ganska svårt att finna personer, som vore villiga att åtaga sig ett dylikt uppdrag, som icke blott bör betraktas såsom viktigt och magtpåliggande, utan ock såsom i högsta grad ansträngande. Detta är ett skäl, hvarför jag anser, att motionärens förslag icke bör vinna en så vidsträckt användning, som han förordat. Ett annat skäl är det, att folkskoleinspektören sjelf bör lägga hand vid undervisningen för att dervid kunna pröfva lämpligheten af de anordningar, han ämnar rekommendera åt lärarecorpset. Ett tredje skäl åter är, att jag anser önskligt, att

*Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.*
(Forts.)

en lärare vid hvarje seminarium, helst dess rektor, bör vara folkskoleinspektör öfver ett mindre distrikt, t. ex. ett eller två kontrakt, detta beroende på skolornas antal i kontrakten, och detta af det enkla skäl, att han derigenom blir satt i tillfälle att pröfva, huruvida den handledning, han gifvit sina forna elever, är ändamålsenlig.

Hvad jag yttrat sammanfaller i hufvudsak med hvad utskottet sagt. Jag kan emellertid icke gilla hvad utskottet hemställt angående önskvärdheten af att »inspektionen i vidsträcktare grad än hittills ordnades på kommunal grund, i det att särskildt åt landstingen inrymdes rätt att medverka vid tillsättningen af inspektörsbefattningarna.»

Vore det så, att landstingen nu såsom förr lemnade bidrag till folkskoleinspektionen, så skulle jag kunna gilla en dylik uppfattning. Men när nu staten nästan uteslutande släpper till medlen, så anser jag, att det bör tillkomma staten att tillsätta inspektörerna.

Såsom jag redan sagt, instämmer jag emellertid i hufvudsak i hvad utskottet yttrat, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skall vara den förste att erkänna, att vårt folkskoleväsende gått betydligt framåt och gjort stora framsteg under de senare åren, men att den nuvarande folkskoleinspektörsbefattningen dertill synnerligen bidragit, derom tror jag meningarna vara delade. Det är för nästan hvar och en bekant, att folkskoleinspektörerna i de flesta fall utgöras af personer, som hafva andra tjänster bredvid sina inspektörsbefattningar, och att dessa andra tjänster taga nästan hela deras tid i anspråk, om de vilja egna sig åt dem. Vid inspektionerna tillgår det nu vanligen, såsom en föregående talare anmärkte, på det sätt, att inspektören på förhand underrättar, att han den eller den dagen kommer till det eller det pastoratet för att der inspektera skolorna. När han anländt, stannar han en eller annan timme, inhemtar några upplysningar, tager lokalerna i betraktande, gör några statistiska anteckningar och hör på undervisningen kanske en halftimme. Det är icke möjligt, att en inspektör vid sådan inspektion skall kunna hinna lemna lärarne de råd och upplysningar, han borde gifva dem, och som äfven talaren på kalmarbänken ansåg vara hans skyldighet att gifva. Jag tror att en inspektör, som skall åstadkomma den nytta, som med hans befattning afses, bör hafva mer tid och själf undervisa. För att erhålla sådana inspektörer tror jag icke, att man behöfver inrätta någon ny för statsverket kostsam tjänstemannacorps. Det är ju temligen bekant för en hvar, att den inkomst en folkskoleinspektör har af sin befattning till stor del utgöres af reseersättningar. När han nu reser långa vägar, erhåller han rätt stor ersättning, men då han på hvart ställe stannar helt kort, gör han icke myc-

ken nytta. Blevde inspektionsdistrikten delade i mindre distrikt, skulle resorna icke blifva så kostbara, och med de besparingar man derigenom erhöle skulle man kunna aflöna en eller annan folkskoleinspektör mer än man nu eger. Jag tror för öfrigt, i motsats till en föregående talare, att det vore nyttigt, om landstinget finge ett ord med vid tillsättandet af folkskoleinspektörer. Landstingen hafva i sina händer att bestämma, hvilka skola blifva inspektörer för folkhögskolorna, och jag tror icke att man haft skäl att vara missbelåten dermed. Jag tror att det vore lyckligt, om landstinget äfven vid val af folkskoleinspektörer deltog, och jag vill därför på det lifligaste tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Som första kammaren med högst betydlig majoritet afslagit utskottets betänkande, och förslaget sålunda är fallet, är det icke af nöden att tala vidlyftigt om denna sak, i all synnerhet som jag är af samma mening som den, hvilken i första kammaren gjort sig gällande, eller att utskottets förslag bör afslås. Inom utskottet har jag äfven reserverat mig mot dess betänkande i denna del, ehuru jag af tillfälligheter blef hindrad att skrifva särskild reservation.

Jag har begärt ordet därför att man här sagt, att det skulle vara en allmän klagan i hela landet öfver den nuvarande folkskoleinspektionen, och påstått, att densamma skulle behöfva en stor och genomgripande förändring. Jag vågar visserligen icke bedöma förhållandena i hela landet, ty dem kan jag naturligtvis icke känna till, men nog skulle jag väl hört något af denna allmänna klagan, om den funnits till, men någon sådan allmän klagan har jag icke försport. Det har förvånat mig, att det företrädesvis varit representanterna från de sydligaste provinserna, der, såsom jag förut trott och fortfarande äfven efter dessa representanters uppträdande tror, skolväsendet intager en ganska hög ståndpunkt, som här gjort sådana uttalanden, att man för att döma derefter skulle kunna tro, att hela landets skolväsende stode på ytterst dåliga fötter och vore i behof af en genomgripande förändring.

Det sades från skånebanken, att folkskoleinspektionen gjort mycket ondt, men något godt. Jag vill kasta om orden och säga, att inspektionen gjort mycket godt, men kanske något ondt. Man kan icke säga, att inspektionen gjort mycket ondt. Att så icke är fallet, veta vi alla.

Jag tror för min del att det icke vore lämpligt — och jag har därför icke kunnat instämma med utskottet — att öfverflytta bestyret med tillsättning af inspektörer till någon del på landstingen och i viss mån ordna inspektionen på kommunal grund. Deraf skulle äfven blifva en följd, att landstingen skulle få bära en del af eller hela kostnaden för inspektionen, ty icke är det rim-

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

ligt att begära, att landstingen skulle tillsätta inspektörerna, under det att staten aflönade dem, utan landstingen finge väl under sådana förhållanden betala större eller mindre del af kostnaderna. Det anser jag åtminstone blifva en följd af denna förändring.

Hvarför jag satt mig mot förslaget är dock hufvudsakligen därför, att man vill göra inspektionen så verksam, att man vill att inspektörerna skola resa oupphörligt och inspektera skolor. De stora kostnader, som här af skulle uppstå, vill jag egentligen icke tala om, ehuru vi från statsrevisorernas berättelser fått se exempel, huru några inspektörer kunna göra riktiga underverk i fråga om att skrifva reseräkningar. Skulle de nu resa ständigt, hela året om, är fara värdt, att räkningarnas belopp mer än fördubblades, men, som sagdt, detta är ej något hufvudsakligt för mig.

Hvad jag nu sagt gäller naturligtvis icke alla folkskoleinspektörer, och jag skulle icke vågat säga det om några, om icke statsrevisorerna så tydligt påpekat dessa förhållanden. Dessa ökade kostnader kunde man väl för öfrigt stå ut med, men värre vore det med den osäkerhet och oro, som skulle uppstå i skolorna genom dessa ständigt återkommande resor, och som säkerligen skulle verka förlamande på sjelfva skolväsendet. Det skulle blifva en sådan osäkerhet, att man icke viste hvad man hade att rätta sig efter. Det skulle blifva ett resande och skrivande af reseberättelser, en äflan mellan inspektörerna att resa. Inspektörerna måste visa att resorna vore behöfliga och skulle därför föreslå förändringar i undervisningsplanen. Den kanske betänkligaste följden af allt detta vore, att intresset hos skolrådet och dess ordförande icke skulle kunna annat än slappas, då inspektörerna ständigt återkomme med ändringar och föreskrifter. Der skolrådet och dess ordförande äro intresserade för skolväsendet — och det äro väl de allra flesta — och dessa gifva föreskrifter och råd angående undervisningen, men finna huru inspektören, må hända dagen efter det föreskrifterna gifvits, kommer och säger att hvad de ansett nyttigt och nödigt det duger icke, då kan ej intresset varda stort hos skolrådet. Det kan, som sagdt, icke blifva något intresse att syssla med skolfrågorna, när det går på det sättet, och de komma att stå såsom åtlöjen både inför barnen och lärarne, då deras påbud och åtgärder kastas öfver ända af en inspektör, som åtminstone i många fall icke bättre förstår skolväsendets organisation och undervisningsväsendet än den prest, som är skolrådets ordförande. Det finnes ju kyrkoherdar, som varit folkskoleinspektörer, och andra som varit lärare vid seminarier och allmänna läroverk och som hafva lika stora kunskaper på undervisningens område som en stor del af inspektörerna. Men dessa inspektörer måste visa sin öfverlägsenhet och behofvet af de ständigt återkommande resorna och kullkasta därför hvad de andra gjort för att ordna skolväsendet.

Jag tror därför för min del, att man kan åtnöja sig med den

inspektion, man redan har. Den kan uträtta mycket, när den kommer i goda händer. Och jag vågar påstå att, om landstinget skulle tillsätta eller göra upp förslag för tillsättande af folkskoleinspektörer, man icke skulle få större garanti för dessas duglighet än den man redan har. Landstingen hafva nemligen icke de pedagogiska förutsättningar, som fordras för att rätt bedöma frågan om inspektörernas lämplighet, och sällan är en person så allmänt känd, att alla landstingets ledamöter förena sig och välja honom, utan den ene vill hafva en och den andre en annan, och slutet blir, att icke landstingets majoritet bestämmer valet, utan äsigterna hos ett koteri afgör utgången.

Det förefaller mig dessutom något hårdt att, sedan folkundervisningen gått så mycket framåt, och det kommit derhän att de fleste, som sitta i skolrådet, genomgått folkskolan, säga dessa skolrådsledamöter, af hvilka flere hafva barn i skolorna, att den kontroll, hvarunder de sjelfva vuxit upp, nog fylde sitt ändamål, men att de nu icke kunna sköta kontrollen, utan att man behöfver en starkare sådan. Jag tycker att det är som att ge dem ett slag i ansigtet, hvilket de alldeles icke förtjenat, då de med så mycken framgång verkat för skolan.

Det är dessa skäl, som gjort, att jag icke kunnat vara med om vare sig motionärens eller utskottets förslag, utan yrkar afslag å såväl det ena som det andra.

Herr Sjögren: Då jag begärde ordet, skedde det i afsigt att uttala mina betänkligheter emot utskottets förslag, särskildt ur den synpunkten, att det är egnadt att utbreda den origtiga föreställning, att utvecklingen och förbättringen af vårt folkskoleväsen skulle i någon väsentligare mån bero af en skärpt folkskoleinspektion. För min del antar jag, att denna utveckling och förbättring beror af många särskilda samverkande faktorer och framför allt af lärarebildningen samt af skoldistriktens och statens offervillighet.

Då emellertid, efter hvad upplyst är, första kammaren redan afslagit statsutskottets betänkande i denna del, och detsamma sålunda icke kommer att till någon Riksdagens åtgärd föranleda, så skall jag icke längre upptaga herrarnes tid, utan inskränka mig att yrka afslag å så väl motionen som utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Fröstorp: Då denna fråga förekom i statsutskottet, under det jag hade ledighet från riksdagsgörömlen, var jag förhindrad att låta anteckna, att jag icke i beslutet deltagit. Jag har begärt ordet för att tillkännagifva detta äfvensom nämna, att, om jag varit närvarande och deltagit i utskottets behandling af frågan, jag icke skulle hafva kunnat gilla det slut, hvartill utskottet kommit.

Jag har icke heller kunnat gilla motionärens förslag, ty jag

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
någon embetsbe-
fattning m. m.

(Forts.)

kan ej vara med om att på detta sätt skapa en tjenstemannacorps med lön på ordinarie stat samt sedan ålderstillägg och pension.

Hvad vidare beträffar utskottets åsigt, att landstingen borde taga befattning med folkskoleinspektörernas tillsättande, så vet jag icke, hvartill detta tjenar.

Jag får också för min del bekänna, att jag icke heller kan vara med om utskottets åsigt i den delen, att Riksdagen bör skrifva till Kongl. Maj:t och begära en utredning utan anförande af andra grunder än utskottet anført. Jag tror, att det vore ganska obetänksamt att afsända en naken skrifvelse, ty då frågan återkommer från Kongl. Maj:t, skulle Riksdagen kanske icke kunna antaga hvad Kongl. Maj:t hemställt.

Jag tycker äfven, att motionären varit obetänksam, då han föreslagit beviljande af endast 15,000 kronor. Det torde hafva varit skäl att taga till 100,000 eller 150,000 kronor, om det skulle blifva som han hemställt.

Jag yrkar afslag å så väl motionärens som utskottets hemställan.

Herr Månsson: Af herr vice talmannen hafva vi fått höra, att Första Kammaren redan afslagit detta utskottets förslag. Från den ståndpunkt, som jag i frågan intager, får jag för min del beklaga, att så skett. Detta kan likvisst icke hindra mig ifrån att uttala den åsigt, jag har om denna sak, liksom det ej heller kan hindra, att denna kammare fattar sitt beslut i den riktning, som den anser bäst.

För att folkskoleinspektionen skall kunna utöfva det inflytande på folkskolans verksamhet, som dermed är afsedt, måste den ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Så är, enligt min uppfattning, nu icke förhållandet. Våra distrikt äro, så vidt jag kan finna, för stora under förutsättning att inspektörerna skola innehafva och sköta äfven andra befattningar. Som vi veta, är det ofta lärare vid folkskolelärareseminarier, som hafva dessa befattningar, vidare lärare vid elementarskolor, prester eller professorer vid universiteten. Dessa förrätta inspektionerna hufvudsakligen på sådana tider, då de lättast kunna vara ifrån sina ordinarie befattningar, och på det sättet, som det nu sker, är det faktiskt omöjligt att inspektionen kan hafva den betydelse, som den borde hafva. Inspektörerna måste nemligen företaga många och långa resor och under dessa inspektera flera skolor på samma dag. Detta har motionären och äfven statsutskottet påvisat, och, mine herrar, vi må icke glömma, att, om en inspektör måste på samma dag inspektera flera på stort afstånd från hvarandra liggande skolor, det är omöjligt, att inspektionen skall kunna få någon praktisk betydelse, så snart det gäller undervisningens ordnande. Tager man hänsyn endast till de yttre förhållandena, skolhusets inredning, materielen och dylikt, så må det medgifvas, att inspektionen der-

vid kan vara till nytta; men så snart det gäller att gripa in i sjelfva undervisningssättet, så är det, enligt min bestämda öfvertygelse, under nuvarande förhållanden alldeles omöjligt för folkskoleinspektörerna, att utöfva det inflytande de borde.

Jag vill icke förneka, och ingen annan lärar väl heller vilja göra det, att folkskoleväsendet gått framåt i hög grad, och det är orätt, att söka blanda bort saken genom att påstå, att de, som försvara utskottets förslag, skulle vilja förneka detta. Men man bör ej heller förneka, att det är många förenade omständigheter och faktorer, som bidragit till denna sak, såsom kommunernas, skolrådets och statens intresse för folkskoleundervisningens befrämjande. Men, mine herrar, vi måste också erkänna, att en inspektion, om den skötes praktiskt, skall vara af icke obetydligt värde. Om man vet, att inspektören kan komma som tjufven om natten och utan att de minsta förberedelser blifvit vidtagna, huru det går till i folkskolan, så skall derigenom ett betydligt större tryck utöfvas på läraren och skolrådet i församlingen än som under nuvarande förhållanden utöfvas, då lärarne veta, att de gå fria från inspektion på långa tider och de dessutom få kännedom om när den kommer. Det finnes också skolråd, hvilkas ordförande ytterst sällan besöka skolan. Om det nu ställes så, att inspektören kunde komma som tjufven om natten, så tror jag, att detta skulle vara af stor betydelse för folkskolans utveckling och värdt något större omkostnader än dem vi nu offra för folkskoleinspektionen.

Och om vi se på kostnaderna efter statsutskottets förslag — om motionärens förslag kan jag nemligen icke vara med — så finna vi, att det föreslagit, att distrikten måtte göras mindre, så att inspektörerna följaktligen lättare skulle kunna komma och stanna vid en folkskola längre än nu är fallet, då de hafva så stora distrikt och så många skolor att inspektera. Och såsom en talare redan anmärkt, ju mindre distrikten äro, dess mindre blifva äfven reseräkningarne och kostnaderna för inspektionen.

Säkert är äfven, att med den utveckling, som undervisningsväsendet vunnit, det icke torde blifva svårt att finna män, som ega både vilja och förmåga att utöfva sådan verksamhet.

Och den omständigheten, att landstingen skulle få ett ord med i laget, tror jag äfven skulle bidra till att få denna institution mera verksam. Jag tycker derjemte, att det alls icke är orimligt, att landstingen få betala en del af kostnaderna. Det är ju för öfrigt likgiltigt, om de betalas af staten eller landstingen, ty det blir ju i alla fall landet i sin helhet, som får tillsläppa medlen.

Jag har uppmärksamt läst och noga genomtänkt det föreliggande betänkandet, och jag får säga, att jag tror, att det vore nyttigt för folkskolans framtida utveckling, om ett steg toges i den riktningen, att inspektionen gjordes mera verksam. Med

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.

(Forts.)

liflig öfvertygelse, att detta skulle komma att ske, om det af statsutskottet gjorda förslaget bifölles, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till detsamma.

Herr H. Andersson i Nöbbelöf: Jag ber om ursäkt, att jag åter igen begärt ordet, men jag har gjort det med anledning af herr vice talmannens yttrande, att man från åtskilliga orter i södra Sverige skulle ha beklagat sig öfver, att undervisningen är dålig. Något sådant har emellertid icke blifvit yttrad här i kammaren, och det är icke heller förhållandet, ty om man går till statistiken, så torde man finna, att södra Sverige i detta afseende står lika högt som hvilken annan del af riket som helst.

Men hvad jag sade, var, att jag icke trodde, att folkskoleinspektörerna bidragit härtill, utan förnämligast åtskilliga andra faktorer, såsom kommunernas och statens offervillighet, bättre undervisningsanstalter för folkskolelärare o. s. v.

Herr vice talmannen yttrade vidare, att de många resorna skulle blifva dyra. Men vi hafva icke menat, att det skulle blifva så många resor, utan meningen vore, att folkskoleinspektörerna skulle uppehålla sig någon tid vid skolorna för att göra sig underrättade om, huru undervisningen bedrifves. Nu kan inspektören bo ända till 10 mil aflägsset från vissa skolor i sitt distrikt, och om han då har en ordinarie befattning, som kräfver mycken tid, såsom i min hemort, der inspektören är kontraktsprost, så kan han icke vara borta på inspektion någon längre tid, utan måste genast tillbaka igen. På detta sätt blir det *många* resor, hvilket kunde undvikas, om distrikten gjordes mindre.

En talare ansåg, att landstingen kunde tillsätta inspektörer vid sidan af statsinspektörerna, men derom kan jag icke vara med, ty det skulle då kunna hända, att den ene ville hafva undervisningen ordnad på ett, den andre på ett annat sätt.

Jag är fortfarande af den åsigt, att förslaget här bör antagas, oaktadt Första kammaren afslagit detsamma.

Herr S. Nilsson: Som kammaren torde hafva funnit, är vår vice talman ofta mycket fyndig att förvända andras uttalade meningar till motsatsen af hvad man sagt; så har äfven nu inträffat. Han behagade nemligen säga, att de af mig gjorda uttalandena visade, att det måtte stå dåligt till med folkskoleväsendet i Skåne, därför att vi yrkade en bättre inspektion. Men man kan ju vända om satsen. Jag kan vitsorda, att folkskolan står på en ganska hög ståndpunkt i Skåne, och det är därför som inspektörerna der ofta icke kunna följa med skolans utveckling. Såsom det redan blifvit anmärkt, är det vanligt, att folkskolelärarne sjelfva der måste taga initiativet till en förbättring i undervisningssättet. Men om nu så icke är förhållandet i Dalarne, så kunde man ju antaga, att undervisningen måste vara ganska

klen der, eftersom folkskoleinspektörerna der kunna följa med och således ingen förbättring i detta afseende behöfs. Det ena påståendet torde kunna försvaras lika bra som det andra. Han yttrade vidare, att landstingen skulle komma att deltaga i kostnaderna för folkskoleinspektionen, om deingo vara med om tillsättningarna. Detta har jag ingenting emot, och det är ett faktiskt förhållande, att landstingen på vissa ställen redan göra det. Om landstingen finge deltaga något litet i tillsättningen af inspektörerna, så tror jag icke att de skola neka till att deltaga äfven i kostnaderna. Men det är naturligt, att, så länge landstingen icke hafva något att göra med tillsättningen, så bry de sig ej heller i allmänhet om att bidraga till inspektörernas lön.

Han yttrade vidare att, derest folkskoleinspektörerna oftare infunne sig, de dervid möjligen skulle finna anledning att mera än hvad som hittills skett ändra de beslut, som fattats af skolråden och dess ordförande, och dessa derigenom skulle blifva ännu mera föremål för hela kommunens och ortens åtlöje. Ja, detta kan nog vara sant, men icke heller orimligt. Just i sådant fall synes det vara på sin plats att folkskoleinspektören mera ofta företager sina inspektionsresor; ty det finnes många ställen i vårt land, der skolrådet, ej minst ordföranden, icke har handlat eller handlar med den insigt eller urskiljning i afseende på undervisningen, som man har rätt att fordra, såsom t. ex. då skolrådet föreskrifvit att icke blott en katekes, utan ett par eller flera olika sådana skola läras utantill i skolan, samt meddelat enahanda föreskrift beträffande läsningen af bibliska historien m. m. Det vill synas, som om folkskoleinspektören i dylika fall bör fullgöra sin pligt att inskrida i sådana fall med allvar och kraft, och om dervid skolrådet och dess ordförandes beslut upphäfvas, och de derigenom blifva föremål för åtlöje, så hafva de med rätta gjort sig deraf förtjente. Det kan således ofta vara af behovet högeligen påkalladt att folkskoleinspektören ändrar skolrådets beslut i undervisningsfrågor. Det torde vara något sådant som herr vice talmannen fruktar skulle komma att inträffa af en verksammare inspektion, och med hans kända åsigt i undervisningsfrågan, är det ju ej underligt att han sätter sig emot det föreliggande förslaget.

Hvad angår den omständigheten, att Första Kammaren afslagit utskottets hemställan, så är detta att beklaga. Jag föreställer mig emellertid att Första Kammarens medlemmar, som till största delen bestå af representanter som äro bosatta i städer, icke ega full kännedom om landsbygdens behof i förevarande fall; men för oss, som representera landsbygden, ställer sig deremot saken helt annorlunda, hvarför jag hoppas att denna kammare genom att bifalla utskottets förslag åtminstone må afgifva en opinionsyttring i denna fråga genom att bifalla det föreliggande förslaget.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt skjuta annan embetsbefattning m. m.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidsigt sköta
annan embets-
befattning m. m.

(Forts.)

Herr Östberg: Herr vice talmannen framhöll i sitt anförande förevarande förslag på ett sätt, som om detsamma skulle afse en mycket stor och genomgripande förändring i folkskoleinspektionen. Enligt min uppfattning är detta icke förhållandet. Frågan gäller hufvudsakligen att folkskoleinspektörerna skola mera odeladt få egna sig åt sin befattning, äfvensom att landstingen måtte få något inflytande på deras tillsättande. Men sådana anordningar hafva redan i några fall förekommit. I det län, jag tillhör, uppstod för några år sedan fråga om att till folkskoleinspektör förvärfva en person, som kunde egna sig uteslutande åt denna befattning, och landstinget anvisade i sådant afseende 2,000 kronor om året, med vilkor att folkskoleinspektören åtog sig inspektionen öfver hela länet och uteslutande egnade sig åt denna sak. Detta försök slog väl ut, och man var inom länet allmänt belåten. Då denne folkskoleinspektör afgick från sin befattning, ansågo emellertid höga vederbörande icke lämpligt att bibehålla denna organisation af folkskoleinspektionen, utan beslöto att länet skulle sönderdelas i flera distrikt. I följd häraf kunde landstingets anslag icke vidare utgå. Denna åtgärd från höga vederbörandes sida var enligt min uppfattning icke särdeles nyttig för skolan. Emellertid kunna herrarne häraf finna, att detta är en sak, som icke är ny, utan redan har pröfvats på ett och annat håll.

Då herr vice talmannen sökte att nedgöra föreliggande förslag, föreföll det mig, som om han dervid tillgrep invändningar och anmärkningar, som voro väl mycket längsökt. Han talte sålunda om att reseräkningarna från folkskoleinspektören skulle blifva mycket större i fall han uteslutande skulle egna sig åt denna sin befattning. Jag deremot tror, att dessa kostnader i så fall snarare skulle blifva mycket mindre. Det händer t. ex. att en seminarielärare, som har tjänstgöring vid seminariet hvar annan dag, tillika är folkskoleinspektör. Denne nödgas då för att kunna förena båda befattningarna resa två à tre gånger i veckan fram och tillbaka vecka efter vecka, så länge terminen varar. När den är slut, afslutas också folkskolorna och följaktligen återstår för honom nu endast att sysselsätta sig med uppsättande af sin skriftliga berättelse och att hvila sig efter resorna under terminen. Om man deremot ordnade saken på ett förståndigt sätt, så att inspektören kunde resa från den ena församlingen till den andra i ett sträck, så skulle detta otvifvelaktigt leda till minskade resekostnader.

Hvad beträffar fruktan för att landstingen skulle få vidkännas utgifter för saken, så anser jag bidrag från landstingen böra stå i oskiljaktigt sammanhang med frågan om att de skulle få inflytande vid tillsättningen af ifrågavarande befattningar, men jag anser också, att dessa utgifter från landstingets sida borde blifva frivilliga. Jag tror för öfrigt att de flesta landsting gerna

skulle vilja bidraga till att få folkskoleinspektionen mera praktiskt ordnad, än som nu är fallet. Och jag tror äfven att detta landstingets ingripande skulle lända institutionen till nytta.

Herr vice talmannen trodde att det skulle verka förlamande på undervisningen i skolorna, om inspektörerna infunne sig oftare, än som nu är förhållandet. Jag tror emellertid icke att det finnes något skäl för den uppfattningen. Om folkskoleinspektören, i stället för att infinna sig en gång om året, gjorde detta ett par gånger i terminen och hade tid att under några timmar följa undervisningens gång, så skulle detta, enligt mitt förmenande, icke kunna annat än lända till stöd och hjälp samt nytta för skollärarne i stället för att, såsom herr vice talmannen trodde, verka förlamande och nedsättande på deras verksamhet.

Hvad slutligen angår herr vice talmannens yttrande, att ofta upprepade besök af inspektören skulle blifva mycket besvärliga för skolrådet, så har den siste talaren redan bemött den saken, hvarför jag icke mycket behöfver dorvid uppehålla mig. Jag tycker emellertid, att det är orätt att framställa saken på det sätt, som herr vice talmannen gjorde. Jag är för min del öfvertygad, att det icke finnes någon inspektör, som skulle kunna känna någon lust att klandra och upphäfva kloka och ändamålsenliga åtgärder, som vidtagits af skolråd eller dess ordförande och att till på köpet förlöjliga desse inför skolbarnen. Skulle emellertid bland de af Kongl. Maj:t utsedde inspektörerna finnas någon af den art, att han skulle kunna tillåta sig ett dylikt förfarande, så är jag deremot viss om, att landstingen, om de finge något inflytande på tillsättningen, skulle veta förekomma, att sådana personer blefve förordnade till inspektörer. För min del instämmer jag i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Kihlberg: Jag ber att få säga några ord till bemötande af några yttranden, som här blifvit fälda.

Man har sålunda klandrat att jag begärt endast 15,000 kronor för att dermed åvägabringsa den ifrågasatta reformen. Jag ber att få säga att det icke varit min mening att ensamt för den summan åstadkomma detta. Jag visste nemligen, då jag väckte min motion, att det nuvarande folkskoleinspektörers förordnande icke utgår förrän år 1891. Nu är det fråga om afgifter för nämnda år och under denna tid kan det väl icke gerna blifva fråga om genomförandet af någon fullständig reform, isynnerhet som kanske inga af de nuvarande folkskoleinspektörerna komma att dessförinnan afgå. Anledningen hvarför jag begärde dessa 15,000 kronor såsom förslagsanslag var den, att jag dermed åsyftade att bereda medel till påbörjande af frågans ordnande, derest något distrikt blefve ledigt och man ville tillsätta en folkskoleinspektör, som förbunde sig att icke innehafva någon annan befattning, men som i följd deraf också möjligen kunde göra an-

Ang ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.

(Forts.)

språk på ökad arfvode. Dessutom kunde några medel möjligen behövas för frågans utredning. Anslaget begäres dessutom under form af förslagsanslag.

Här har äfven blifvit yttradt, att det måtte vara illa bestäldt med folkskoleväsendet och att detsamma icke måtte hafva gått framåt, då man nu ifrågasätter att folkskoleinspektionen skall blifva bättre ordnad. Vidare har man yttrat, att, ehuru man förut varit nöjd med den åtgärden att skolrådets ledamöter och ordförande lemnade föreskrifter om undervisningens ordnande, ville man nu i stället öfverlemnna åt andra personer att vexelvis med skolrådet göra detta och man har ansett att denna åtgärd skulle leda till trassel, jag anser det vara i full konsekvens med skolväsendets utveckling att begära en mera kraftig och intensiv folkskoleinspektion, än den vi för närvarande ega. Här gäller samma regel för en god hushållning, som den man uppställer på det enskilda lifvots område. Jag vill härpå anföra ett enkelt bevis. Om ett litet handverk, som börjat i en liten skala, ledt af egaren utvecklat sig mer och mer till en fabrikation med stor omsättning, blir deraf en gifven följd att egaren nedlägger stora kostnader på fabriksbyggnader samt på anskaffande af dugliga arbetare samt tidsenliga maskiner som erfordras för att bedrifva arbetet i stor skala. Det är äfven gifvet att då egaren sjelf icke hinner sysselsätta sig med detaljerna, utan endast med hufvudfrågorna, han icke lär underlåta att anskaffa dugliga verkmästare och tillsyningsmän öfver arbetet, som med nya idéer och efter nya metoder leda det hela till framgång för fabrikationen och dess egare. Hvarje affärsman vet nemligen att framgången af hans företag beror ytterst på en dylik klok anordning. Så ock här. Man har under årens lopp nedlagt ofantliga kostnader, ja miljoner, på folkskoleväsendets utveckling, och tillsynen der-öfver har slutligen blifvit en stor apparat. Nu tror man sig också hafva anledning att fordra, det denna tillsyn blir ordnad på ett sätt, att den så fullständigt som möjligt kommer att lända till undervisningens fromma. Ty på samma sätt, som man går tillväga i fråga om materiella intressen, hör man ock handla när det gäller högre syften, såsom här, der det gäller att uppfostra det uppväxande släktet till dugliga medborgare och sedliga människor.

Här har också blifvit yttradt, att den ifrågasatta förändringen skulle komma att medföra ökade resekostnader, hufvudsakligen på den grund, att de blifvande folkskoleinspektörerna, som icke vore bundna af någon annan befattning, skulle endast för att bereda sig reseersättningar företaga flera resor, än som vore af behofvet påkallade, under det att de nuvarande inspektörerna icke hade tid att åt dylika förrättningar egna mer än ett par dagar å rad under läsåret. Detta är emellertid hvarken antagligt eller afsedt med mitt förslag. *Tvärt om afser mitt förslag att förekomma sådant.*

Vore inspektören icke hindrad af annan tjänstebefattning, skulle han kunna verkställa inspektion under flera dagar å rad, och derigenom skulle väl äfven resekostnaderna blifva, i förhållande till det arbete som utfördes, betydligt mindre än de nu äro.

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Herr Lundén. Under folkskolana första utvecklingsskede har man naturligtvis i främsta rummet ålagt inspektörerna att tillse, det tillräckliga skollokaler, materiel o. s. v. funnos, samt att förmå skolrådet eller till och med skolrådets ordförande att göra sin pligt mot folkskolan. Men då nu, såsom här också i dag påpekats, redan ganska mycket är gjordt i detta afseende, synes den tid hafva inträdt, då folkskoleinspektörernas göromål hufvudsakligen böra blifva något annat, nemligen att i allt hvad de kunna bidra till att höja undervisningen. Ty det är icke alltid sagdt, att skolrådets ordförande sjelf har den pedagogiska utbildning eller det särskilda intresse, att han, äfven med bästa vilja, kan såsom sig bör leda folkskolan framåt. Ännu mindre kan man begära detta af skolrådet. Det är därför af synnerlig vikt, att en man med verklig fackkunskap inom hvarje inspektionsdistrikt, kommer skolväsendet till hjälp. Församlingens pastor behöfver ofta nog uppmuntras, äfven der han är som bäst skickad att föra skolan framåt — han arbetar möjligen under ogynsamma omständigheter — och skolrådet behöfver ofta en uppriskning, så att säga, på det att skolväsendet icke skall råka i någon slags stagnation. Äfven läraren behöfver ofta besök af inspektören, dels såsom en uppmuntran i det mödosamma arbetet, dels för att få ledning och svar på den mängd frågor, som hopa sig på honom under hans fortsatta tjänstgöring. Stundom händer det äfven, att läraren sjunker ned i ett slags försöffning, hvarur han väl kan behöfva ryckas upp, och då kan inspektören, om han eljest är rätta mannen, göra mycket gagn. Men härför fordras först och främst, att inspektörens besök icke äro allt för sällsynta, så att icke är efter är går om dem emellan eller allt för korta. Inspektören kan väl i vissa fall få vara från skolan till och med ett par år, om han blott vid sin återkomst gör verklig nytta, det vill säga stannar der till dess han är fullt förtrogen i skolarbetets gång, så att det icke kan hända, såsom herr Sven Nilsson nyss påpekade, att barnen inlärts några frågor och svar, som de fermt och käckt kunna expediera i examen. Nej, inspektören måste dröja tillräckligt länge för att se, huru undervisningen bedrifves. Detta anser jag vara ett hufvudvillkor för att inspektionen skall göra nytta.

Men inspektionen behöfves äfven därför att läraremötena, som en talare här nyss berörde, aldrig kunna göra till fyllest i alla de stycken, der inspektören kan komma med ett ledande eller hjälpande ord. Vore inspektionen sådan, som den bör vara och om den verkade i endrägt med såväl skolrådet som lärareperso-

*Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.*
(Forts.)

nalen, så skulle skolråd, lärare och lärarinnor med glädje motse inspektörens besök, ty de kunde då få upplysning om hvad de bära på hjertat. Då måste inspektionen ovilkorligen blifva till fromma för skolväsendet. Finge inspektören då syssla med hvad som egentligen rörer sjelfva undervisningen och sluppe från en hel del ekonomiska frågor, som nu ofta nog göra inspektörens närvaro förhatlig för skoldistriktet, synes mig, att man skulle få röna frukterna af de stora uppoffringar, som hittills gjorts för skolan. Men för att vinna detta mål tror jag icke det är lämpligt att, på sätt motionären föreslagit, begära, att Kongl. Maj:t måtte förordna, det folkskoleinspektör, samtidigt med detta uppdrag, icke finge sköta annan embetsbefattning. Detta är visserligen nu icke heller af utskottet ifrågasatt. Kunde man anställa personer, som uteslutande sysselsatte sig med inspektionen, vore dermed nog vunnit mycket godt; men jag tror det är svårt att utföra detta. Snarare vore det lämpligt att minska inspektionsdistrikten. Jag har såsom åtta-årig skolrådsordförande i en landsförsamling, der jag haft under mig 28 folk- och småskolor, varit i tillfälle att se, hvilka välsignelsebringande frukter blifvit deraf. att inspektören stannat några dagar inom distriktet, satt sig in i skolans angelägenheter och gifvit råd, der sådant varit behöfligt. Och då jag sett dessa välsignelsebringande frukter, kan jag icke annat än på det varmaste tillstyrka en skrivelse till Kongl. Maj:t, såsom utskottet här föreslagit, för att öfver allt i riket, äfven der nu anledningar till klagomål föreligga, åstadkomma en mera verksam och tillfredsställande inspektion öfver folkundervisningen.

Jag ber sålunda, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men det oväntade motstånd utskottets förslag rönt i denna kammare föranleder mig dertill. Om det här vore fråga om att lemna bifall till motionen, skulle detta motstånd förundra mig mindre. Men såsom frågan nu föreligger, synes man mig ej behöfva vara rädd för att bifalla förslaget. Inom afdelningen i utskottet kunde vi icke hitta på något giltigt skäl för absolut afslag, ty med de upplysningar, som gäfvos oss, jemte hvad vi sjelfva hade reda på kunde man icke säga, att folkskoleinspektionen, som den nu utöfvas, är sådan, att man icke skulle kunna önska sig den något bättre, och jag vet då ej, hvarför icke kammaren skulle besluta den åtgärd som är föreslagen. Här äro redan af två talare och bland dem den siste talaren framhållna de skäl, som föranleda önskan om en förändring. Af en talare i början af debatten är framställd den frågan, hvad man ville med detta förslag och om icke den kontroll, som folkskoleinspektörerna nu utöfvade, vore tillräcklig. Ja, den är mer än tillräcklig och öfverflödigt denna kontroll i ett afseende, nemligen i fråga om huru skoldistriktet uppfylla sina skyldigheter i afse-

ende å byggnader för skolorna med mera sådant. Men deremot saknas den tillräckliga kontrollen, der den behöfves, nemligen i fråga om sjelfva undervisningen. Jag tror att man måste medgifva, att i detta fall icke allt är så som man kunde önska det, och jag föreställer mig, att detta förhållande väsentligen beror derpå, att en god del af folkskoleinspektörerna icke rätt sätta sig in i arten af den undervisning, som skall försiggå i folkskolorna. Kommande från elementarläroverken har folkskoleinspektören ofta en helt annan uppfattning om undervisningen än den, som bör gälla i fråga om denna undervisning i folkskolan. Förhållandena i dessa skolor äro helt olika hvarandra. I elementarläroverken finnes en lärare i nästan hvarje ämne, under det i folkskolan en lärare skall besörja undervisningen i alla de olika ämnena. Likaledes kan den anmärkning göras, att dessa folkskoleinspektörer resa för ofta och uppehålla sig för litet vid hvarje skola. Utskottet har derom sagt, att den uppfattningen i många fall gjort sig gällande, att folkskoleinspektionen för närvarande faktiskt lemnar åtskilligt öfrigt att önska i fråga om noggrann och effektiv kontroll öfver undervisningen. Detta är en högst vigtig sak. Vi veta huru dyrbart vårt skolväsen är både för staten och kommunerna. Och hvarför gifva vi väl ut dessa pengar om icke för att gifva våra barn en god undervisning. Den inspektion som hittills egt rum, tror jag dock föga har uträttat. Men mig har det förefallit som om bland folkskollelärarne sjelfve finnes personer, som bäst satt sig in i dessa förhållanden och hvilka skulle blifva mycket dugliga till folkskoleinspektörer och att lemna anvisningar om huru undervisningen i folkskolorna lämpligast bör bedrifvas.

Då nu emellertid Första Kammaren redan afslagit utskottets hemställan, kan frågan icke komma fram detta år, men såsom en opinionsyttring hemställer jag i allt fall att denna kammare må bifalla utskottets förslag.

Herr Petersson i Brystorp: Med den erfarenhet jag har, får jag säga, att folkskoleinspektionen för närvarande alldeles icke är tillfredsställande. I den kommun, jag tillhör, finnas 8 folkskolor, och der har folkskoleinspektören icke ofta gjort någon inspektion. Ty han måste dervid också deltaga i undervisningen; men stundom har det händt, att inspektören kommit, då barnen varit hemförlofvade, och han har rest sin väg igen utan att man fått veta, om han funnit något fel eller icke. Är det fråga om byggnader och materiel för skolorna, då få församlingarne nog veta hvad som brister, men icke så i afseende å undervisningen. Det heter väl i folkskoleförordningen, att presterna skola besöka folkskolan, men jag tror att presternas tid är upptagen numera med så mycket, att de just ej hinna besöka skolorna stort annat än vid examina, och då har det inträffat, att de besöka två, tre

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt
förbud för folk-
skoleinspektör att
samtidigt sköta
annan embets-
befattning m. m.
(Forts.)

skolor på samma dag. Jag nämnde nyss, att folkskoleinspektörerna icke anmärkte felet i sjelfva undervisningen, måhända med den uppfattning, att folkskolelärarne i allmänhet vore så förträffliga att detta icke behöfdes. Men tyvärr har jag icke denna erfarenhet från min hembygd. I den församling jag tillhör och som har 5,200 medlemmar, finnas 8 fasta folkskolor och 4 småskolor och sålunda är der icke brist på lärarekrafter, men förliden höst sporde jag församlingens kyrkoherde, som då började barnens nattvardsläsning, om resultatet af undervisningen, och han svarade då, att det var ganska beklagligt, då omkring 30 procent af barnen icke kunde läsa rent innantill. Jag frågar då: göres det icke behof af en bättre inspektion öfver denna undervisning?

På dessa grunder yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Sundberg i Vexjö: Jag beklagar mycket den sorgliga erfarenhet i afseende å folkskoleinspektionen, som man synes hafva gjort inom åtskilliga församlingar; och då jag icke känner förhållandena der, kan jag icke motsäga, hvad här från några håll anförts. Men hvad jag vet är, att inspektionen icke allestädes försiggår på det förvända sätt, som i dag af flere talare skildrats. Förvisso käuner jag, att folkskoleinspektörer flera gånger ärligen sammankalla lärare och lärarinnor vid såväl folkskolor som småskolor, gifva dem råd och ledning för undervisningens rätta bedrivande samt taga initiativ till skolväsendets utveckling och förbättring. Jag tror mig veta, att folkskoleinspektionen inom Vexjö stift lemnar intet öfrigt att önska.

Sådan är min erfarenhet; och då jag icke eger någon annan i detta stycket, anbåller jag få yrka afslag å såväl motionen som utskottets betänkande.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Mårarp och *Andersson* i Löhult.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma samt å motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 15:de punkten af utlåtandet n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 84 ja och 89 nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med nejpropositionens innehåll.

Under *punkten 16*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *A. V. Ljungman* väckt motion n:o 132, om ökad statsbidrag till aflöning åt lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ljungman begärde ordet och yttrade: Enär motionen redan fallit i Första Kammaren, som biträdt utskottets förslag, skall jag inskränka mig till att yttra allenast några få ord. Då utskottet i nästföregående punkt tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t, tror jag, att utskottet haft ännu mera skäl att i denna punkt tillstyrka Riksdagen ett sådant förfaringssätt. Det finnes nemligen flera ställen i vårt land, der s. k. mindre folkskolor äro af behofvet oundgängligen påkallade, emedan man till följd af lokala förhållanden icke har krafter nog att hålla tillräckligt många fasta sådana. Dylika mindre folkskolor äro emellertid nu icke nödigt tillgodosedda med statsanslag för att nog skickliga lärare och lärarinnor för dem må kunna erhållas, och det hade därför synt mig vara skäl, att utskottet tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t för åstadkommande af en proposition till nästa Riksdag om förbättring i detta förhållande. Det är emellertid att hoppas att regeringen icke dess mindre skall taga denna fråga om hand och att sålunda i allt fall den förbättring, som är påkallad, skall kunna vinnas. Jag har icke något yrkande att framställa.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning vidare af *punkten 17*, innefattande utskottets hemställan, att en af herr *Chr. A. Ekeborgh* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 7, om ändring i villkoren för statsbidrags utgående till fortsättningsskolor, måtte af Riksdagen lemnas utan afseende, anförde

Herr Ekeborgh: Då min motion hos statsutskottet rönt ett så ogynnsamt mottagande, att utskottets ledamöter enhälligt beslutit föreslå, att densamma må af Riksdagen lemnas utan afseende, lönar det naturligtvis icke mödan att nu tala till motionens

Ang. ifrågasatt förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning m. m.
(Forts.)

försvar. Men det torde ändå tillåtas mig att säga några ord såväl om anledningen, hvarför motionen framkommit, som om utskottets motivering för sitt förslag.

Under en ganska lång följd af år stäld på en plats, der jag i egenskap af skolrådsordförande haft att öfvervaka folkskolans verksamhet, har jag med intresse sökt följa hennes utveckling och framgång. Detta intresse minskades visst icke, då de s. k. fortsättningsskolorna, hvilka snart visade sig kunna åstadkomma synnerligen stort gagn, inrättades. Jag vågar till och med säga, att den korta tid af 6 veckor, hvilken för fortsättningsskolorna användes, icke kan, med hänsyn till den nytta dessa medföra, på något sätt jämföras med någon föregående lika lång tid på folkskolans stadium. Det är därför som jag anser fortsättningsskolan rent af såsom kronan på våra folkskoleundervisningsanstalter. Men — frågas då från det håll, der man möjligen icke satt sig in i fortsättningsskolans väsende — hvaran kommer det sig då att fortsättningsskolan kan uträtta så mycket? En tid af 6 veckor är ju så kort, att på den icke synnerligen mycket kan medhinnas. Svaret är ganska enkelt. Dels kan man åberopa det att lärarne, som här hafva ett mindre antal lärjungar, hafva alla dessa stående på samma kunskapsgrad, då i dessa skolor icke någon intages, hvilken icke med goda kunskaper genomgått folkskolans samtliga förut ifrågakommande afdelningar, dels att lärjungarne äro komna till den ålder — 13 à 14 år — då de med större lätthet och fördel kunna begagna sig af den undervisning, som lemnas, och dels slutligen det fast otroliga intresse, med hvilket åtminstone på landet dessa skolor omhuldats både af föräldrar och öfriga landsmän samt af barnen själfva, hvilket bäst bevisas deraf att i dem sällan några skolförsummelse förekomma. Med hänsyn till allt detta trodde jag, att, då tyvärr fortsättningsskolor i vårt land ännu på jämförelsevis få ställen inrättats, det skulle kunna utfinnas något sätt, hvarigenom kunde åstadkommas deras införande äfven på de ställen, der vederbörande kommunalmyndigheter icke hafva velat anvisa medel dertill. Af denna anledning väcktes motionen. Och om denna min åsigt står jag ingalunda ensam, ty Linköpings stifts år 1889 församlade allmänna folkskoleläraremöte, bestående af flera hundra både lärare och lärarinnor, instämde enhälligt i min uppfattning, anseende att något borde åtgöras för åvägabringande af allt flere och flere fortsättningsskolor. Detta var ock en anledning till att min motion framkom. Men då nu statsutskottet hemställt att den »må af Riksdagen lemnas utan afseende», så torde man väl kunna taga för alldeles gifvet att utskottet haft så fullgiltiga skäl för detta afstyrkande att anföra, att någon appell deremot icke gerna kan gifvas

Skärskådar man då utskottets betänkande, så finner man deri först och främst ett slags resumé öfver buru det tillgått

med fortsättningsskolornas införande, äfvensom en antydan om de vilkor, hvarunder statsbidrag till dem kan lemnas. Följer så hvad jag i min motion har yrkat och derefter något af den motivering, som jag i motionen har anfört. Men kommer man sedan till det sista stycket af betänkandet — och det är väl egentligen der, som man skall träffa pudelns kärna — så finner man följande uttalande: »Då det synes utskottet uppenbart, att, innan statsbidrag anvisas till en skola af ifrågavarande slag, någon garanti bör förefinnas för att skolan icke inom allt för kort tid kommer att upphöra, men den garanti, som i sådant hänseende kan anses för närvarande vara åstadkommen derigenom att statsbidragets utgående gjorts beroende af vederbörande kommunala myndighets beslut att jemväl för ändamålet tillskjuta medel, genom den af motionären föreslagna anordningen skulle komma att helt och hållet undanryckas »etc. Ja, det är ju mycket möjligt att denna utskottets åsigt är riktig. Men jag vill på denna anmärkning svara, att det är litet svårt att undanrycka en garanti, som i sjelfva verket icke finnes till, ty i den omständigheten att de kommunala myndigheterna besluta att för fortsättningsskolors upprättande och upprätthållande anvisa medel ligger icke någon garanti, helt enkelt derföre att fortsättningsskolorna tyvärr icke äro obligatoriska. Vore de det, så skulle saken vara lätt hjälpt. Nu vet jag visserligen icke, att det någonsin inträffat, att en — om jag så må säga — med förenade stats- och kommunala medel inrättad fortsättningskola slopats, så att man kan säga att i detta förhållande ligger en viss garanti för att en sådan skola icke kommer att upphöra med sin verksamhet. Men fullt förvissad är jag, att, om fortsättningsskolor skulle kunna komma till stånd på det sätt jag föreslagit eller så nemligen att det skulle stå enskilda personer inom kommunerna fritt att tillskjuta de medel, som erfordrades för statsbidrags erhållande, det finnes en alldeles tillräcklig garanti uti fortsättningsskolornas egen inneboende kraft och förmåga att gagna. Har en sådan skola en gång blifvit inrättad, så släpper församlingen den icke ifrån sig.

Detta, herr talman, är hvad jag i ämnet velat anföra. Något yrkande skall jag icke tillåta mig att framställa.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 18 och 19.

Biföllos.

Punkterna 20 21.

Lades till handlingarne.

Punkterna 22 och 26.

Biföllos

I fråga om *punkten 27*, angående anslag till inredningsmateriel i riksarkivets tillbyggnad, anförde

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Wennerberg: Statsutskottet har nedsatt det af Kongl. Maj:t begärda anslaget af 9,237 kronor till 8,000 kronor. Huruvida denna summa kan vara tillräcklig för det med ifrågavarande anslag åsyftade ändamål, torde vara tvifvel underkastadt. Utskottet säger att »vissa» utgiftsposter blifvit för högt upptagna. Men då utskottet icke angifvit, hvilka dessa poster äro, så kan jag omöjligen våga mig in på någon dispyt med utskottet härutinnan, något, hvartill jag för öfrigt alls icke har någon lust. Jag har i stället tillkallat riksarkivarien och af honom sökt inhemta nödiga upplysningar. Han har förklaradt, att man möjligen skulle kunna reda sig med 8,000 kronor och att, om detta belopp icke skulle räcka, det tills vidare finge anstå med inredning af forskaresalen N:o 2. Nu är det ju emellertid enligt utskottets utsago möjligt att 8,000 kronor skola befinnas tillräckliga för samtliga de afsedda behofvens fyllande och under sådana förhållanden anser jag mig icke böra göra någon framställning i strid mot hvad utskottet tillstyrkt.

Vidare yttrades icke. Punkten bifölls.

Punkten 28.

I anledning af två särskilda motioner, väckta den ena inom Första Kammaren af herr *O. Alin* (n:o 21) och den andra inom Andra Kammaren af herr *H. L. Rydin* (n:o 13), hemställde utskottet under förevarande punkt, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1891 bevilja ett anslag af 1,500 kronor, att af Kongl. Maj:t disponeras för fortsatt utgifvande genom kongl. riksarkivet af »Svenska Riksdagsakter».

I en vid punkten fogad reservation hemställde deremot herrar *Sven Nilsson*, *P. Pehrson* i Törneryd, *N. Petersson* i Runtorp, *H. Andersson* i Bringåsen, *Odell*, *A. Petterson* i Hasselstad, *Åkerlund*, *N. Jönsson* i Gammalstorp, *C. G. Andersson* i Skeenda, *Eklund* och *L. Persson* i Heljebol, att förevarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Sven Nilsson*: Såsom herrarne finna, har jag jemte några andra ledamöter från denna kammare inom statsutskottet reserverat mig vid den nu föredragna punkten och på de

skäl, som i reservationen finnas anförda, yrkat afslag på såväl utskottets förslag som de väckta motionerna. Men det finnes ännu ett skäl för afslag, som icke i reservationen blifvit anfördt, och det är, att den bok, hvars fortsatta utgifvande nu blifvit ifrågasatt och som varit tillgänglig för utskottet, kostar i boklädspris icke mindre än 10 kronor, hvadan det torde vara tvifvel underkastadt, huruvida den verkligen kan få någon allmänare spridning bland folket eller om den endast skall komma att finnas till på hyllorna i biblioteken och kanske vid universiteten.

Under sådana förhållanden tror jag att det icke är så farligt, om det icke går så synnerligt fort med utgifvandet af ifrågavarande arbete, och på grund häraf anhåller jag om afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Herr J. Anderson i Tenhult: Då jag varit den ende inom utskottet från denna kammare, som biträdt det föreliggande förslaget, skall jag be att få angifva de skäl, som i detta fall varit bestämmande för mig.

Af de rådsprotokoll, som redan äro i tryck utkomna, får man se, huru det tillgick med skattläggningar under 1500-talet och början af 1600-talet, och med hvilka magtspråk och tvångsätgärder dittills utgående skatter då blefvo förhöjda. Jag har dels ur de rådsprotokoll, som redan utkommit i tryck, och dels ur sådana, som ännu icke blifvit tryckta, men som äro i tur att tryckas, gjort åtskilliga utdrag, hvilka jag skall be att få uppläsa. Jag har förkortat dem så mycket jag kunnat, på det att deras uppläsande icke skulle allt för mycket upptaga kammarens tid.

I kongl. brefvet den 9 november 1554 till Lars Mickelsson heter det, att denne och befallningsman Hans Larsson »skulle skattlägga både efter röketal, kroketal, stångetal och eljest — hafvande flitig akt att skatten måtte läggas efter som jorden är god till och att oss och Cronan med en sådan skattläggning måtte ske väl.» I Carl den 9:des öppna bref den 3 maj 1609 bestämes, »att både ägor och omägor skulle ånyo beskattas och utlagorna ökas, och ingen hafva sig i någon måtto deröfver att besvära.» Således skulle man på den tiden vara nöjd med den skattläggning, som den utsände tjenstemannen gjorde, utan att ens hafva rätt att vädja till högre auktoritet! Rådsprotokollet den 6 april 1638 innehåller, »att Regeringen hafva resolverat att utsedde inspektörer skole bekomma till lön för deras omak hvar sjetten tunna af allt det de igenom deras uppsigt och flit kunna eröfra och tionden förkofra.» Det är således icke så underligt, om vi, som hafva grundskatter att erlägga, finna oss missbelättna, synnerligast då vi se huru det tillgått att få dessa skatter så höga som de nu äro. För min del är jag därför särdeles angelägen att dessa rådsprotokoll utkomma i tryck, så att de blifva för allmänheten tillräckligt kända. I protokollet den 29 januari 1641 heter det,

Ang. anslag till
utgifvande af
»Svenska Riksdagsakter».
(Forts.)

Ang. anslag till
utgifvande af
»Svenska Riksdagsakter.»
(Forts.)

»att Bengt Bagge berättade sig hafva allaredo dragit omkring i sitt landshöfdingedöme och cronans ränta förökt och excolerat och lagt uppå så mycket han hafver kunnat se med skäl stå att göra.» Rådsprotokollet den 13 november 1635 innehåller, »att skattmästaren berättade att s. k. stickelskatten i Småland var en *viteskatt*, sade ock att uti konung Johans tid hafva allmogen anmodat de skulle blifva fri och af med samma skatt, men finge ingen lisa, utan medan samma skatt skall vara dem pålagd för ett vite, — måtte de samme den alt framgent utgöra.» På annat håll har jag fått reda på att denna »viteskatt» blef pålagd vissa delar af Småland därför att befolkningen derstädes på sin tid understödt Nils Dacke.

Om också denna skatt på den tiden icke pålades utan skäl, torde man dock hafva anledning att påstå att vi, som nu lefva, icke vidare böra utgöra densamma. Man har hört talas om att straffa barnen in på tredje och fjerde led, men här är det fråga om århundraden, som ett sådant vite utgått.

Carl IX:s bref om förhöjd skatt i Östergötland innehåller, att förslag förelåg om tiondens förökning och att konungen tillät, att ackord med allmogen måtte göras, »att tionden ofelbart skulle kunna bringas upp till mer än dubbelt så stort quantum som förut» — emedan det blefve en mycket nyttig och angenäm tjänst — och ville regeringen med särdeles nåde erkänna den flit och åhåga, som dervid användes.

Vidare innehåller Kongl. brefvet till kammarkollegium den 25 okt. 1687 om förökning af tionden i Jönköpings och Kronobergs län, att genom »intention» (uppdrifvande) tionden så ökades, att det blef ett öfverskott inom Jönköpings län

af.....	486 t:r	$\frac{7}{10}$ skäppor
och i Kronobergs län.....	367 »	$2\frac{1}{8}$ »
dessutom s. k. reserv inom begge länen	200 »	

Summa 1,053 t:r (utom bråk.)

Slutligen förekommer i det, som är i tur att tryckas, att det vid tiondesättningen 1682 i Östra Ljungby och Kellna, Norra Asbo härad, Kristianstads län, tillgick sålunda: Då de 7 sexmän, som voro närvarande år 1682 vid skatte- och tiondeförhöjningen der i orten, ej ville medgifva den skatteförhöjning, som begärdes, blefvo de satte i fängelse under de tre dagar som skatteökningen pågick. När detta blef känt i de socknar, der sexmännen voro hemma, skickades två män från hvardera af socknarne att bedja för de häktade sexmännen. Då dessa sockenombud frankommo till skattsättningskommissionen, blefvo äfven de satta i arrest på tre »uggers» (troligen veckors) tid.

Då det tillgätt på det sättet, är det icke underligt, att såväl jag som flere af mina liktänkande önska att grundskatterna måtte åtminstone till stor del försvinna, och likaledes bör man ej för-

undra sig öfver att jag vid denna punkt önskar, att det begärda anslaget måtte beviljas. Ty derigenom finge detta som jag anfört och mycket mera i tryck utkomma, så att folket finge se, huru det i forna tider behandlades och huru det behandlas än i dag, då man vill ha bort på dylikt sätt tillkomna skatter. Jag yrkar för den skull bifall till utskottets hemställan.

Ang. anslag till
utgifvande af
»Svenska Riksdagsakter.»
(Forts.)

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Herr Danielson: Jag skall be att på de skäl, som reser-
vanterna anfört, få yrka afslag å utskottets hemställan.

Jag tror att här icke föreligger något så gruffligt trängande
behof, att man på en enskild motionärs framställning bör bevilja
detta anslag. Vi hafva erfarenhet om hvad ett sådant anslag kan
leda till. Vi kunna dervid erinra oss det anslag, som i många
år utgått för utgifvande af »Sveriges traktater.» Jag har varit i
tillfälle att se det arbetet, och jag undrar, om det innefattar så
synnerligen stor nytta, att den uppväger den kostnad, som för
arbetet utgifvits. Det är kanske samma förhållande här, och jag
tror därför, att det anslag vi beviljat i 26:te punkten, som förut
i viss mån användts och möjligen äfven nu kan användas till
dessa riksdagsakters utgifvande, är allt hvad Riksdagen för när-
varande bör uppoffra.

Jag ber därför få yrka afslag å utskottets hemställan

Herr Rydin: Detta förslag synes icke hafva väckt synner-
ligen stora sympatier hos statsutskottet. Det egentliga skäl, som
utskottet anfört för afslag å det begärda anslaget, är att det icke
torde uppkomma någon så afsevärd olägenhet, om det går litet
långsammare med utgifvande af ifrågavarande arbeten. Men jag
vill härvid fästa uppmärksamheten på, huru ringa anslag riks-
arkivet har för utgifvande af så beskaffade handlingar som dessa.
I den promemoria, hvilken såsom bilaga är fogad vid min motion
och hvari riksarkivarien gifver skäl för den nu framställda begä-
ran, utvecklar han nödvändigheten af att dessa för vår historia
viktiga handlingar måtte kunna efterhand utgifvas. Och om man
tänker på, att det finnes en lämplig person, som satt sig in i
denna fråga och kan egna sitt arbete åt densamma, men att detta
arbete måste afbrytas, om ej nödiga medel kunna anskaffas, så
tror jag att man gör sig skyldig till misshushållning, om man nu
afslår detta anslag och sedermera möjligen beviljar det. Ty då
måste en annan person sätta sig in i det arbete, som den nu-
varande utgifvaren redan är inne i, för att kunna fortsätta med ut-
gifvandet. Utaf professor Alins motion, hvari han närmare an-
gifver, hvilka svårigheter möta för afbrytande af dessa handlingars
utgifvande, finna herrarne, att »för de äldre tiderna föreligger icke
något fullständigt eller ordnad material, som man blott skulle

Ang. anslag till
utgifvande af
»Svenska Riksdagsakter.»
(Forts.)

hafva att låta afskrifva och lemna till tryckeriet. Handlingarne måste sammansökas från flere håll, sjelfva uppgifterna om mötenas sammansättning, ja, om deras befintlighet i verkligheten måste genom forskning sammanbringas, och när handlingarne fattas, måste man i den samtida historiska litteraturen, anteckningar, bref, krönikor och dylikt söka få saken belyst. Utan kannedom om 1500- och 1600-talets historia och historiska material kan ej ett sådant arbete göras, om det icke skall af en framtid få göras om eller utsättas för samma anmärkningar om ofullständighet och bristande kritik, som rigtats mot Stiernmans verk. För dessa förarbeten behöfves en något så när samlad tid. Man kan ej beherska ämnet, om arbetena skola för en längre tid eller tidt och ofta afbrytas.» Det är ju skäl, som tala för fortsatt utgifvande af dessa vigtiga historiska handlingar, i synnerhet då vi veta, hurusom anslag blifvit beviljade t. ex. blott för uppgörande af ett register öfver riksdagshandlingarne från år 1809 till år 1866, för hvilket arbete Riksdagen, åtminstone under de sista åren, ansett sig böra uppoffra t. o. m. 5,000 kronor årligen. Detta visar att hos Riksdagen för våra riksdagshandlingar finnes ett intresse, som är i hög grad aktningvärdt. Men då Riksdagen har ett så stort intresse i detta afseende, måste det vara af stor vigt, att vi få äfven våra gamla riksdagshandlingar utgifna på ett tillfredsställande sätt. Det är på grund af den fara, som förefinnes, att detta arbete skall kunna afbrytas, som jag väckt min motion, och den blef jemväl väckt på grund af det varma intresse, man hyser i riksarkivet för utgifvande af dessa handlingar. Dessutom är ju sjelfva summan icke så betydlig. För utgifvandet af arbetet »Sveriges traktater» har Riksdagen beviljat 4,500 kronor om året. Om man då genom tillägg af dessa 1,500 kronor till de förut beviljade 3,000 kronor gör det möjligt för riksarkivets tjenstemän att utgifva meromnämnda handlingar, vore dessa 1,500 kronor väl använda.

Hvad slutligen beträffar det, som af en talare på skånebanken anfördes om arbetets dyrhet, skall jag be få fästa uppmärksamheten derpå att, om man fäster sig vid arbetet »Sveriges traktater», dyrheten för detta arbete är, om icke större, åtminstone icke mindre än för dessa riksdagshandlingar. Dyrbarheten beror derpå, att man icke kan få några förläggare till dessa arbeten utan temligen höga kostnader, enär deras afsättning är så ringa, då de egentligen endast gå till de offentliga biblioteken och köpas af kännare eller vetenskapligt intresserad folk, hvilket alltid blir ett fåtal. Men att dessa arbeten finnas tillgängliga i Riksdagens och andra allmänna bibliotek, det är af största vigt, ty nu famlar man i ett fullständigt mörker. Somliga riksdagar, hvilka man påstår hafva hållits, hafva sålunda aldrig egt rum i verkligheten. Vidare äro riksdagsbesluten ofta ofullständigt återgifna, och om man begagnar Stiernman, så lider hans arbete af så vilseledande

tryckfel, att man stundom icke alls kan fatta meningen, hvarför man då nödgas gå tillbaka till källorna för att se efter, huru det står der. I följd häraf är det nödvändigt att få ett dylikt arbete till stånd och det är tillika af största vigt, att det får fortsättas nu genast utan afbrott. Jag är öfvertygad, att kammaren skall vara intresserad häraf, då Riksdagen och särskildt denna kammare förut visat sig hysa intresse för vetenskapliga arbeten och historiska forskningar, hvilket intresse den ådagalagt genom anslag till åtskilliga historiska skrifter och särskildt för utgifvande af »Sveriges traktater.» Derjemte har Riksdagen beviljat liknande anslag till »Acta mathematica» och detta, ehuru det egentligen är utländska skriftställare, som dertill lemna bidrag. Här är det fråga om ett arbete, som är icke endast af största vigt för riksdagen sjelf utan ock, såsom en talare på jönköpingsbänken anmärkte, af synnerligt intresse för hvarje enskild riksdagsman, då han derigenom sättes i stånd att sjelf gå tillbaka till källorna, och detta tror jag de flesta af herrarne, som intressera sig för vårt samhällskicks statsrättsliga utveckling, skola sätta värde på. Vi veta, huru för åtskilliga år sedan en författningskommission med stora anslag var samlad i flera år, men den behöfde lång tid att sätta sig in i arbetet, innan något kunde utgifvas af trycket. Nu hafva vi åtskilliga yngre historici, som arbetat sig in på detta område: Alin, Montan och Hildebrand, och det behöfs blott en fortsättning på de redan utgifna delarne. Det fins nu en tjensteman i riksarkivet, som är fullt lämplig att ombestyrta utgifvandet häraf, och är det då lämpligt att betaga riksarkivet dess förmåga att låta ett så viktigt arbete fortsättas?

På dessa grunder anhåller jag om bifall till statsutskottets utlåtande.

Herr Petersson i Runtorp: Jag skall be att få uttala de betänkligheter vi hade mot beviljandet af ett sådant anslag som det ifrågavarande.

Det var hufvudsakligen den omständigheten, att erfarenheten visat att anslag af detta slag så långt ifrån befordra utgifvandet af de skrifter, som man önskar snart tillgängliga, att de tvärt om försinka den. Det går så till, att de, som ha anslaget, draga ut på tiden med arbetet för att få så länge som möjligt behålla sin inkomst. Något nytt arbete för det beviljade anslaget kommer således icke att presteras, utan de, som hafva anslaget, få derigenom endast en tillökning i förut befintliga inkomster, men utgifvandet af arbetet, det kommer att ske när och hvar man beqväm-ligen kan.

Hvad deremot beträffar det yttrandet, som den föregående talaren hade, att folket genom utgifvandet af ifrågavarande skrifter skulle få kännedom om sådana saker, som på ett viktigt sätt beröra vår historia, så kan jag icke rätt fatta huru det skall kunna

Ang. anslag till
utgifvande af
»Svenska Riks-
dagsakter.»
(Forts.)

Ang. anslag till
utgifvande af
Svenska Riksdagsakter.
(Forts.)

ske på detta sätt. Det är ju nästan alldeles omöjligt för allmänheten att kunna köpa en sådan bok. Dertill är den alldeles för dyr. Den kostar 10 kronor och är icke stort tjockare än det här häftet jag har i handen. Ett sådant pris är rent orimligt, och med ett sådant pris är det icke lätt att få en sådan bok spridd bland folket. Vill man deremot hafva dylika böcker spridda bland allmänheten, så borde man sätta priset lägre, åtminstone så pass, att det kunde anses vara rimligt, och det synes mig som om en sådan åtgärd skulle vara både i utgifvarnes och förläggarens intresse.

Då jag sålunda för min del är öfvertygad att det för närvarande icke föreligger fullgiltiga skäl för antagandet af motionärens förslag, skall jag anhålla att kammaren, med afslag å motionen och utskottets hemställan, måtte bifalla den rörande denna punkt till betänkandet fogade reservationen.

Herr Rydin: Det är blott med anledning af hvad den siste talaren och äfven herr Sven Nilsson yttrade om att dessa böcker icke blifva tillgängliga för allmänheten, som jag vill säga några ord. Jag medgifver att de icke blifva tillgängliga för allmänheten. Men sådana böcker som dessa äro icke för allmänheten. Allmänheten kan icke begagna dem, utan det fordras först att det skall blifva en ordentlig vetenskaplig bearbetning af ämnet. När en sådan bearbetning förefinnes, då kan man i det historiska arbetet få rigtiga uppgifter grundade på rigtiga källor.

Herrarne veta icke hvilket besvär det är att söka upp källorna, när man vill ha reda på en sak, och hvilken vinst för forskaren det är att hafva tryckta källor. På grund af den vinst det skulle medföra att få källorna tryckta, så att de kunde ligga öppna för vetenskapen, hoppas jag, att kammaren i vetenskapens intresse måtte bifalla förslaget.

Herr Danielson: Jag vill yttra bara några ord med anledning af motionärens åsigt, att dessa män (han namngaf herrar Hildebrand och Alin), om de finge arbetet om händer, skulle så mycket påskynda detsamma. Men det är för mig icke fullt klart huru det skall ske. De äro ordinarie tjänstemän båda och äro derigenom helt och hållet upptagna med arbete förut, så att jag i detta fall icke tror att allmänheten skulle hafva mycket att vinna.

På ett helt annat sätt förhåller det sig med »Sveriges Traktater». För deras utgifvande är en särskild person anställd, som uteslutande egnar sig åt det ändamålet. Men här skulle det icke blifva så, utan här komme det att bero på de ifrågavarande herrarnes bestämmande, när man skulle få ett eller annat ark färdigt.

Det der skälet, att arbetet skulle komma att så mycket påskyndas, tror jag därför icke kommer att besannas.

Herr Sven Nilsson: Om det vore fråga om att minska ett redan befintligt anslag för det ifrågavarande arbetet, så skulle jag icke vara med derom, men nu är det icke fråga om något dylikt. Må man använda det nuvarande anslaget och fortsätta på samma sätt som hittills, men skulle detta arbete komma ut ett eller två år senare, så tycker jag icke det spelar någon synnerligt stor roll, isynnerhet sedan skatteregleringskomitén nu utgifvit sitt arbete. Förhåller det sig så som en talare på jönköpingsbanken framhöll, då han talade om de beslut, som fattats om skattläggningar i en förfluten tid, hvaraf i dessa handlingar skulle finnas tydliga bevis på grundskattens orättvisa tillkomst, då beklagar jag, att dessa handlingar icke funnits tillgängliga för skatteregleringskomitén, ty i så fall skulle kanske sjelfva professor Rydin blifvit omvänd i sina åsikter om skatteförhållandena och sluppit ett tidsödande arbete i en lång reservation mot tillstyrkandet af sekelgamla orättvisors afskaffande. Men nu tycker jag det är väl sent att hafva fått dem. De handlingar, som äro nödvändiga för ett sådant ändamål, de förekomma enligt herr Johan Andersons uppgift just i de redan utgifna arbetena och för den skull behöfver således arbetet ej påskyndas.

Jag tror nog att det kan finnas äfven andra viktiga handlingar, som kunna vara af vigt att få kännedom om, men icke äro de väl af den beskaffenhet, att man därför särskildt behöfver forcera arbetet. Jag är med om att för forskningens skull dessa handlingar böra utgifvas, men jag tror likasom den siste talaren, att vi icke få dem fortare genom att öka anslaget. Goda skäl synas mig alltså tala för att afslå motionen och låta det stanna vid det gamla anslaget 3,000 kronor.

Herr Rydin: Emot talarens på kalmarbänken yttrande, att det icke är någon garanti för att arbetet kommer att mera forceras än förut till följd deraf att de personer, som skulle förrätta arbetet, äro upptagna af andra arbeten, vill jag påpeka att det här är fråga om att riksarkivet skulle åtaga sig detsamma. Riksarkivet har skyldighet att utgifva offentliga handlingar, och riksarkivets tjänstemän äro också i viss grad förpligtade dertill. Men när man har en extra ordinarie tjänsteman, som för ifrågavarande sak är särdeles lämplig, så är det dock alldeles tydligt att man icke kan ålägga honom ett sådant arbete, utan att han får ett litet arfvode deraf. Då nu arfvodet är så litet som ett docentstipendium, och deremot uppdraget är så viktigt som utgifvandet af våra gamla riksdagshandlingar, tror jag icke att det är för mycket begärdt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen enligt de gjorda yrkandena propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma; och

Ang. anslag till utgiftande af Svenska Riksdagsakter.
(Forts.)

fann herr talmannen den senare propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl hvad statsutskottet hemställt i 28:de punkten af utlåtandet n:o 9 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 91 ja och 69 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren afslagits.

Punkterna 29—49.

Biföllos.

Punkten 50.

Lades till handlingarne.

Punkterna 51—56.

Biföllos.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,29 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.